

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут
міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

**КВАЛІФІКАЦІЙНА
РОБОТА МАГІСТРА**

на тему: «Співробітництво України та країн Балтії в умовах російсько-української війни»

Виконав:

студент 2-го курсу, групи УМІБ-61
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
ОПП «Міжнародна інформаційна безпека»

Вихованець Владислав Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник:

д.н.держ.упр., проф. Резніков Валерій Володимирович
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент:

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

ХАРКІВ – 2024 рік
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних відносин
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітньо–професійна програма «Міжнародна інформаційна безпека»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
в.о. завідувач кафедри

Підпис

ім'я, прізвище

«» 20 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Вихованець Владислав Сергійович

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема роботи «Співробітництво України та країн Балтії в умовах російсько-української війни»

керівник роботи: д.н.держ.упр., проф. Резніков Валерій Володимирович
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «16» вересня 2024 року №

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 27 листопада 2023 р.
3. Перелік питань, які потрібно розробити:
1. Міжнародні відносини як форма співробітництва між країнами.
 2. Військові конфлікти як складова міжнародних відносин.
 3. Методика дослідження міжнародного співробітництва.
 4. Еволюція (історія) розвитку міжнародних відносин України з країнами Балтії.
 5. Аналіз розвитку міжнародних відносин України з країнами Балтії на сучасному етапі.
 6. Особливості розвитку та вплив російської агресії на розвиток України.
 7. Перспективи розвитку зовнішньополітичного співробітництва України з країнами Балтійського регіону.
 8. Перспективи розвитку відносин України з країнами Балтії у умовах європейської та Євроатлантичної інтеграції.

9. Перспективи розв'язання акту російської агресії проти України.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів
1	Вибір здобувачем теми КРМ і подання заяви на кафедру; затвердження теми та призначення наукового керівника; складання та затвердження індивідуального завдання на виконання КРМ	02.09.2024-16.09.2024
2	Підготовка вступу і розділу 1 КРМ	17.09.2024-30.09.2024
3	Підготовка розділу 2 КРМ	01.10.2024-15.10.2024
4	Підготовка розділу 3 КРМ	16.10.2024-31.10.2024
5	Підготовка висновків і переліку використаних джерел	01.11.2024-15.11.2024
6	Подання здобувачем завершеної КРМ науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку	18.11.2024-22.11.2024
7	Попередній розгляд КРМ на комісії від кафедри	25.11.2024-29.11.2024
8	Доопрацювання роботи, прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування	02.12.2024-06.12.2024
9	Підготовка до захисту та захист КРМ в ЕК і присвоєння випускникам кваліфікації	09.12.2024-20.12.2024

5. Дата видачі завдання __ 2024 року

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Вихованець Владислав

(ім'я, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Рєзніков Валерій

(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	8
1.1. Міжнародні відносини як форма співробітництва між країнами.....	8
1.2. Військові конфлікти як складова міжнародних відносин	11
1.3. Методика дослідження міжнародного співробітництва	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	21
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ БАЛТІЇ.....	24
2.1. Еволюція (історія) розвитку міжнародних відносин України з країнами Балтії.....	24
2.2. Аналіз розвитку міжнародних відносин України з країнами Балтії на сучасному етапі	35
2.3. Особливості розвитку та вплив російської агресії на розвиток України	49
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	52
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇН БАЛТІЇ.....	54
3.1. Перспективи розвитку зовнішньополітичного співробітництва України з країнами Балтійського регіону.....	54
3.2. Перспективи розвитку відносин України з країнами Балтії у умовах європейської та Євроатлантичної інтеграції	57
3.3. Перспективи розв'язання акту російської агресії проти України	62
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	66
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Тема співробітництва України та країн Балтії набула особливої актуальності в контексті повномасштабної російської агресії. Спільні цінності, історичний досвід та геополітичні інтереси об'єднали наші країни в боротьбі проти російської агресії. Дослідження цього феномену дозволить глибше зрозуміти особливості сучасних міжнародних відносин, а також спрогнозувати подальший розвиток співпраці між нашими державами.

Ступінь вивченості теми. Питання міжнародного співробітництва України та країн Балтії досліджувалося багатьма вченими та аналітиками. Однак, повномасштабна російська агресія внесла корективи в існуючі моделі співпраці, що потребує нових досліджень. На сьогодні існує значна кількість публікацій, присвячених окремим аспектам українсько-балтійських відносин, проте комплексного дослідження співробітництва в умовах війни поки що недостатньо.

Мета дослідження - є всебічний аналіз співробітництва України та країн Балтії в умовах російсько-української війни, виявлення особливостей та тенденцій розвитку цих відносин, а також визначення перспектив подальшої співпраці.

Завдання дослідження: Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити такі завдання:

- Проаналізувати теоретичні засади міжнародного співробітництва та методику дослідження міжнародних відносин.
- Проаналізувати історію та сучасний стан двосторонніх відносин України з кожною з країн Балтії.
- Оцінити вплив російської агресії на розвиток українсько-балтійського співробітництва.
- Визначити основні напрямки співпраці України та країн Балтії.

- Спрогнозувати перспективи розвитку українсько-балтійських відносин у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції.

Об'єкт дослідження - об'єктом дослідження є політична взаємодія України та країн Балтії в умовах російсько – української війни,

Предмет дослідження – особливості та перспективи розвитку співробітництва України та країн Балтії в політичній, економічній, гуманітарній та військовій сферах.

Теоретико-методологічна база дослідження. Теоретичною основою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених з міжнародних відносин, політології, історії та соціології. Методологічною основою дослідження є системний аналіз, порівняльний аналіз, метод експертних оцінок та історичний метод.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження слугують офіційні документи міжнародних організацій, законодавчі акти України та країн Балтії, публікації у вітчизняних та зарубіжних наукових журналах, матеріали засобів масової інформації, а також результати власних соціологічних досліджень.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані для:

- Розробки рекомендацій щодо подальшого розвитку співробітництва України та країн Балтії.
- Удосконалення навчальних програм з міжнародних відносин та політології.
- Підвищення обізнаності громадськості щодо важливості українсько-балтійського співробітництва.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки, з яких основного тексту – 70 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

1.1. Міжнародні відносини як форма співробітництва між країнами

Історія міжнародних відносин є довгим і складним процесом, що починається від перших форм взаємодії між племенами до сучасних глобалізованих відносин. Співробітництво між державами існувало ще в доісторичні часи, коли різні племена і народи здійснювали торгові відносини або укладали тимчасові союзи для спільного захисту чи вирішення інших питань. Однак в системі міжнародних відносин у сучасному розумінні важливу роль відіграють концепції державного суверенітету, права на самовизначення і повагу до територіальної цілісності кожної країни.. Від античних міст-держав, де зароджувалися перші спроби міжнародного права, через середньовічні феодальні системи, до національних держав Нового часу та двох світових воєн - кожна епоха вносила свої особливості в цей процес. XX століття стало етапом створення системи міжнародних організацій на чолі з ООН, метою яких було запобігання новим глобальним конфліктам і сприяння співпраці між країнами.

Сучасні міжнародні відносини відзначаються високим рівнем взаємозалежності, глобалізацією та зростанням ролі недержавних акторів. Економічна інтеграція, технологічні досягнення та міграційні процеси створюють нові виклики та можливості для співпраці на міжнародному рівні. Водночас важливість міжнародних організацій зростає, оскільки вони формують норми та правила, що регулюють поведінку країн на глобальній арені.

Основні теорії міжнародних відносин намагаються пояснити причини та закономірності міжнародних процесів. Реалізм зосереджується на боротьбі за владу між державами, лібералізм акцентує увагу на співпраці та

інституційному будівництві, а конструктивізм підкреслює роль ідей та норм у формуванні міжнародних відносин.

Міжнародні відносини є важливим елементом глобальної політики та механізмом взаємодії між країнами на світовій арені. Це складна система взаємовигідних зв'язків, яка включає дипломатичні, економічні, культурні та військові аспекти. Вона служить основою для розв'язання міжнародних конфліктів, вирішення спільних проблем, розвитку торгівлі, забезпечення стабільності та безпеки в різних частинах світу. [1]

Міжнародні відносини як форма співробітництва між країнами передбачають регулярні та взаємодоповнюючі контакти, спрямовані на досягнення спільних цілей. Це співробітництво може мати різні форми, від формальних договорів до неформальних альянсів, економічних союзів або міжнародних організацій. Однією з основних задач міжнародних відносин є регулювання взаємодії між державами в умовах змінюваного міжнародного середовища.

Одним з ключових аспектів міжнародних відносин є їхнє функціонування через міжнародні організації, як-от ООН, ЄС, НАТО та інші міждержавні структури, що забезпечують платформу для діалогу та співпраці між державами. Через такі організації країни можуть узгоджувати спільні підходи до вирішення глобальних проблем - від охорони навколишнього середовища до боротьби з тероризмом та забезпечення миру. Наприклад, у межах таких структур, як ООН, важливу роль відіграють миротворчі операції та забезпечення глобальної безпеки, що є незамінним інструментом для уникнення військових конфліктів. [3]

Іншою важливою формою міжнародного співробітництва є двосторонні та багатосторонні міжнародні угоди, що стосуються економічної співпраці, торгівлі, гуманітарної допомоги, технологічного обміну, а також питання, що стосуються прав людини і екології. Такі угоди є основою для стабільних і

взаємовигідних відносин між державами, а також інструментом для підтримання політичного балансу у світі. [4]

Міжнародне співробітництво може виникати як відповідь на глобальні виклики, такі як зміни клімату, пандемії або міжнародна терористична загроза. Так, під час пандемії COVID-19 було розвинено нові форми співпраці між країнами через спільне виробництво вакцин та обмін медичними технологіями, що стало прикладом ефективної глобальної солідарності.

Крім того, військові альянси, такі як НАТО, грають важливу роль в підтримці безпеки і стабільності у міжнародних відносинах. Вони сприяють розвитку колективної безпеки, обмінюються розвідувальною інформацією та координують дії в умовах глобальних загроз.

Звісно, міжнародні відносини не завжди є гармонійними - у них часто виникають конфлікти, що можуть бути пов'язані з розподілом природних ресурсів, етнічними та релігійними розбіжностями або боротьбою за політичний вплив. Проте, навіть у таких ситуаціях, міжнародне співробітництво залишається важливим інструментом для мирного вирішення спорів і стабільності на глобальному рівні.[2]

Протягом історії міжнародні відносини змінювалися залежно від політичної ситуації, економічних і технологічних змін. Наприклад, після Другої світової війни було створено нову систему міжнародних організацій, таких як ООН, Міжнародний валютний фонд, Світова організація торгівлі, що стали основними елементами для регулювання міждержавних відносин.

Додатково, важливою складовою міжнародних відносин є інтеграційні процеси, коли країни об'єднуються для досягнення спільних економічних, політичних чи соціальних цілей. Відомим прикладом є Європейський Союз, що започаткував поглиблену інтеграцію в Європі та перетворився на

важливого гравця в міжнародних відносинах. Інтеграційні процеси, такі як створення Європейського Союзу, демонструють, що об'єднання зусиль кількох країн може призвести до значних синергетичних ефектів. Спільні ринки, стандарти, валюти та політики сприяють економічному зростанню, підвищенню якості життя громадян та зміцненню міжнародної позиції учасників інтеграційних об'єднань.

Однак, інтеграційні процеси не позбавлені викликів. Різні рівні економічного розвитку, культурні відмінності, політичні амбіції окремих держав можуть створювати перешкоди для поглиблення співпраці. Крім того, глобалізація та посилення конкуренції на світовому ринку вимагають від інтеграційних об'єднань постійної адаптації до нових умов.

Таким чином, міжнародні відносини як форма співробітництва між країнами являють собою складну і багатогранну систему, яка включає в себе багато різних аспектів: від дипломатії та політичних альянсів до глобальних економічних і соціальних процесів. Вони є основою для забезпечення миру, стабільності і розвитку в сучасному світі, незважаючи на численні виклики та загрози. [5]

1.2. Військові конфлікти як складова міжнародних відносин

Військові конфлікти є одним із найстаріших і найскладніших явищ у міжнародних відносинах. Вони відіграють вирішальну роль у формуванні політичної карти світу, впливаючи на баланс сил, структуру міжнародної системи та механізми глобального управління. Історично, війни були основним засобом вирішення міждержавних суперечок, але з часом, особливо після Другої світової війни, міжнародна спільнота почала активно шукати інструменти для запобігання конфліктам і збереження миру. Однак, навіть у сучасну епоху, військові конфлікти залишаються невід'ємною складовою міжнародних відносин.

Причини військових конфліктів у міжнародних відносинах багатогранні та включають політичні, економічні, ідеологічні, етнічні, релігійні та культурні чинники. Часто вони виникають через боротьбу за ресурси, території або вплив у регіоні. Наприклад, конфлікти на Близькому Сході часто пов'язані з контролем над нафтовими ресурсами, тоді як на Балканах їх причиною стали етнічні та релігійні протиріччя. [6]

У період Холодної війни (1947–1991) військові конфлікти часто мали форму проксі-війни, коли великі держави, такі як США і СРСР, підтримували протилежні сторони у локальних конфліктах. Цей період був позначений суперництвом між двома наддержавами, що визначило динаміку міжнародних відносин на десятиліття. Військові конфлікти тієї епохи мали ідеологічний характер, зокрема, як у В'єтнамській війні чи війні в Афганістані.

Зі здобуттям незалежності багатьма країнами Азії, Африки та Латинської Америки у другій половині XX століття, постколоніальні конфлікти також стали однією з головних форм військових зіткнень. Вони часто виникали через штучно встановлені кордони, етнічну різноманітність або боротьбу за політичну владу в новоутворених державах. Конфлікт у Руанді (1994) чи громадянська війна в Судані – яскраві приклади таких протиріч.[7]

Сучасні військові конфлікти, починаючи з 2000-х років, усе частіше набувають асиметричного характеру. Традиційні війни між державами стають менш поширеними, поступаючись місцем громадянським війнам, тероризму та гібридним формам протистояння. Асиметричні конфлікти, такі як боротьба з терористичними організаціями (ІДІЛ, «Аль-Каїда»), часто є багатосторонніми і включають як державні, так і недержавні актори.

Важливим аспектом є вплив військових конфліктів на міжнародне право та інститути глобального управління. Організація Об'єднаних Націй

(ООН), створена після Другої світової війни, має мандат з підтримки миру та безпеки. Однак її ефективність у врегулюванні військових конфліктів нерідко ставиться під сумнів через політичні інтереси постійних членів Ради Безпеки, таких як США, Росія, Китай, Велика Британія та Франція. Прикладом є ситуація з конфліктом в Україні, де втручання Росії та реакція міжнародної спільноти продемонстрували обмеження механізмів міжнародного права.[10]

Економічні наслідки військових конфліктів є колосальними. Вони руйнують економіки країн, спричиняють масові міграції, гуманітарні кризи та погіршують глобальну безпеку. Війни в Іраку, Сирії чи конфлікт в Україні мають глобальні економічні наслідки, впливаючи на енергетичні ринки, торгівлю та фінансові системи.

Військові конфлікти також формують нові реалії міжнародних відносин, змінюючи альянси та створюючи нові союзи. Наприклад, війна в Україні призвела до значного посилення НАТО, яке стало ключовою структурою у стримуванні російської агресії. Одночасно посилюється співпраця між такими країнами, як Китай і Росія, що прагнуть створити альтернативу домінуванню Заходу в міжнародних відносинах. [8]

Воєнні конфлікти як елемент міжнародних відносин чинять багатогранний вплив на світову політику, економіку, соціальні процеси та довкілля. Їхні наслідки зачіпають регіональні та глобальні структури, що виходять далеко за межі кордонів окремих держав. Розуміння причин, динаміки та наслідків воєнних конфліктів є запорукою формування ефективних механізмів примирення та запобігання.

Однією з головних особливостей сучасних конфліктів є глобалізація, яка посилює взаємозалежність між країнами, і ця взаємозалежність змушує держави і міжнародні організації адаптуватися до нових викликів. Наприклад, збройний конфлікт на Україні, що розпочався у 2014 році, загострився у 2022 році через повномасштабне вторгнення Росії, яке стало

кризовим чинником не тільки в регіоні, а й у всьому світі. Конфлікт впливає на міжнародну безпеку, енергетичну стабільність, ланцюжки постачання, продовольчі кризи, що зачіпають найвразливіші країни Африки та Азії.

У сучасних воєнних конфліктах часто використовуються новітні технології, які змінюють характер війни. Використання безпілотних літальних апаратів, кібератак, системи штучного інтелекту та інформаційних війн стало вирішальним у 21 столітті. Війна в Україні також демонструє новий підхід до гібридної війни, який поєднує в собі класичні військові операції, розвідувальні кампанії, економічний тиск і кібератаки. Це створює нові виклики міжнародному праву, оскільки існуючі норми не обов'язково встигають адаптуватися до сучасних реалій. [9]

Роль національних інститутів, таких як Організація Об'єднаних Націй, НАТО, Європейський Союз та Африканський Союз, у запобіганні та врегулюванні конфліктів так само є неоднозначною. З одного боку, вони створюють платформи для діалогу та інструменти для розв'язання конфліктів, такі як миротворчі місії та механізми санкцій. З іншого боку, його ефективність часто обмежується політичною ситуацією та інтересами великих країн. Наприклад, нездатність ООН повністю запобігти війні в Сирії та геноциду в Руанді свідчить про необхідність реформування цієї організації.

Важливою складовою сучасних конфліктів є їхній гуманітарний аспект. Мільйони людей стали біженцями або внутрішньо переміщеними особами внаслідок війни, що чинить додатковий тиск на країни, які приймають біженців, і міжнародну систему гуманітарної допомоги. За даними УВКБ ООН, кількість переміщених осіб у всьому світі у 2023 році перевищила 11000 осіб. Гуманітарні кризи в зонах конфліктів супроводжуються масовими порушеннями прав людини, зокрема насильством по відношенню до цивільного населення, сексуальними злочинами та геноцидом.

Вплив воєнних конфліктів на довкілля є ще одним дуже важливим аспектом. Збройні дії не тільки руйнують інфраструктуру, а й завдають серйозної шкоди навколишньому середовищу. Наприклад, застосування зброї, демонтаж промислових об'єктів, забруднення води та масштабні пожежі чинять довготривалий вплив на екосистеми. У зоні конфлікту на Донбасі було зафіксовано забруднення ґрунту та якості води через руйнування промислових об'єктів. [11]

Варто також зазначити, що воєнні конфлікти впливають на структуру міжнародної економіки. Наприклад, санкції, запроваджені проти Росії через її агресію в Україні, значно вплинули на ціни ринків енергетики, металів і продовольства. У той же час воєнні витрати таких країн, як Сполучені Штати, Китай, Індія і країни НАТО, досягли рекордних рівнів, що свідчить про зростаючу мілітаризацію міжнародних відносин.

1.3. Методика дослідження міжнародного співробітництва

Методологія дослідження міжнародного співробітництва є важливим науковим інструментом, що дає змогу аналізувати динаміку, закономірності та механізми взаємодії держав, міжнародних організацій, компаній, неурядових суб'єктів і громадянського суспільства. Це міждисциплінарна галузь, що ґрунтується на методологічних засадах міжнародних відносин, політології, економіки, соціології, права та історії і включає в себе сучасні аналітичні підходи, зокрема кількісні та якісні методи. [13]

Вивчення міжнародної співпраці починається з визначення предмета і мети, постановки та аналізу чітких дослідницьких завдань. Наприклад, об'єктом дослідження може бути міжурядова організація (ООН, ЄС, НАТО і т. д.), двостороння угода, регіональна асоціація або неформальна коаліція. Предметом даного дослідження можуть бути певні аспекти економічного, політичного, військового, екологічного та гуманітарного міжнародного співробітництва. Важливо розглянути, як саме різноманітні форми

співробітництва взаємодіють у рамках складної міжнародної системи на тлі таких глобальних проблем, як зміна клімату та пандемії.

Визначальним етапом дослідження є вибір методологічного підходу. У науковій літературі існує три основні підходи до вивчення міжнародної співпраці: емпіричний, теоретичний і відносної. Емпіричний підхід ґрунтується на збиранні та аналізі конкретних даних, таких як тексти міжнародних договорів, статистичні показники міжнародної торгівлі, бюджети міжнародних організацій, результати опитувань і приклади реалізації проєктів. Теоретичний підхід ґрунтується на поясненні мотивів і механізмів міжнародного співробітництва з використанням концептуальних моделей і парадигм, таких як реалізм, лібералізм, конструктивізм, марксизм. Наприклад, реалізм акцентує увагу на інтересах і боротьбі за владу в державі, в той час як лібералізм робить наголос на взаємозалежності та інституціоналізації міжнаціональних відносин. Порівняльний підхід дає змогу проаналізувати схожість і відмінності у практиці міжнародної співпраці між різними регіонами, секторами та історичними періодами.

Важливу роль у дослідженні відіграють кількісні методи, що ґрунтуються на аналізі статистичних даних, побудові математичних моделей, використанні економетричних інструментів або сценарного моделювання. Наприклад, дані про зміни в обсязі імпорту та експорту між сторонами угоди можуть бути використані для аналізу ефективності міжнародних торговельних угод, а якісні методи, як-от аналіз документів, інтерв'ю, спостереження та контент-аналіз внесків до Міжнародного екологічного фонду, дають змогу глибше зрозуміти мотиви таких дій, позиції та дії учасників міжнародної співпраці. наприклад, аналізуючи риторику світових лідерів на міжнародних самітах, можна зрозуміти їхні пріоритети та стратегічні наміри.[12]

Важливими інструментами дослідження є аналіз політики, який дає змогу оцінити, як формуються, реалізуються й оцінюються міжнародні угоди та проекти. Аналіз включає вивчення політичного контексту, позицій основних учасників, механізму переговорів і результатів ухвалених рішень. Важливо враховувати як формальний, так і неформальний механізми співпраці, оскільки вони часто визначають фактичні результати. Наприклад, у рамках глобальної кліматичної співпраці офіційним механізмом є Паризька угода та внески окремих країн, в той час як не офіційним - співпраця між приватними компаніями.

Ще одним важливим елементом цієї методології є використання порівняльного аналізу, що дає змогу виявити чинники, які сприяють успіху або невдачі міжнародної співпраці. Наприклад, порівняння функцій ЄС і АСЕАН може показати, як культурні, історичні або інституціональні чинники впливають на ефективність регіональної інтеграції. Порівняння різних міжнародних договорів, таких як НАФТА і СРТРР, може допомогти нам зрозуміти, які положення сприяють економічній взаємодії та зменшують торговельні бар'єри. [14]

При вивченні міжнародної співпраці також важлива роль історичного контексту. Історичні методи дають змогу простежити еволюцію міжнародних відносин і виявити закономірності, які зберігаються або змінюються з плином часу. Наприклад, вивчення розвитку Організації Об'єднаних Націй після Другої світової війни допоможе нам зрозуміти, як змінилися її функції в умовах глобалізації.

Міждисциплінарний підхід має велике значення при вивченні міжнародної співпраці, він дає змогу провести всебічний аналіз проблеми та врахувати економічні, правові, соціальні, соціальні, культурні та екологічні аспекти взаємодії. Наприклад, вивчення співпраці у сфері зміни клімату вимагає залучення знань у сфері кліматології, економіки, права та соціології.

Важливим етапом цього дослідження є оцінка результатів міжнародної співпраці, що може включати аналіз досягнутих цілей, вплив на глобальну та місцеву стабільність, дотримання зобов'язань сторонами, а також виявлення перешкод і можливостей для майбутнього розвитку.

Методологія досліджень у галузі міжнародного співробітництва постійно розвивається у відповідь на появу нових викликів, таких як зміни в глобальному навколишньому середовищі, розвиток теоретичних парадигм, глобалізація, технічний прогрес, кіберзагрози та зміна клімату. Важливим завданням сучасної методології є інтеграція різноманітних підходів, що дають змогу краще зрозуміти складність та багатоманітність міжнародного співробітництва.

Одним із ключових аспектів є впровадження концепції багаторівневого управління, що враховує взаємодію між урядами на глобалізованому, регіональному, національному та місцевому рівнях. Наприклад, у дослідженнях щодо співпраці у сфері зміни клімату розглядається роль міжнародних організацій (таких як Організація Об'єднаних Націй і МГЕЗК), регіональних механізмів (ЄС і Африканський союз), національних урядів, неурядових організацій і громадських ініціатив. Такий підхід не тільки виявляє ключових гравців, а й допомагає зрозуміти, як впливають один на одного в процесі ухвалення рішень. [15]

Сучасні методології також підкреслюють важливість крос-культурного аналізу, що враховує роль культурних, релігійних, історично-соціальних чинників у формуванні підходів до співпраці. Наприклад, на міжнародних переговорах з ядерного виснаження та боротьби з тероризмом культурні відмінності можуть вплинути на стиль діалогу, тлумачення положень міжнародного договору та формування взаємної довіри. Використання міжкультурних підходів може допомогти уникнути непорозумінь і конфліктів, пов'язаних із різними цінностями. [16]

Іншою перспективною технологією є мережевий аналіз, який дає змогу моделювати відносини з державами, організаціями, компаніями та іншими суб'єктами міжнародного співробітництва. Цей підхід особливо корисний для вивчення транскордонних проблем, таких як організована злочинність, боротьба з міжнародним тероризмом або врегулювання фінансових потоків. Наприклад, аналіз глобальних торговельних мереж дає змогу окремим учасникам оцінити їхній вплив на загальну стабільність економічної системи та виявити вразливі місця, які можуть призвести до криз

Технічний прогрес відкриває нові можливості для досліджень і міжнародної співпраці. Використовуючи великі дані, штучний інтелект і геоінформаційні системи, ми можемо глибше аналізувати міжнародні процеси в режимі реального часу. Наприклад, супутникові дані можна використовувати для моніторингу природоохоронних угод, а аналіз соціальних мереж - для оцінки громадської думки щодо міжнародних ініціатив та угод. Сценарне моделювання з використанням комп'ютерного моделювання може допомогти передбачити результати різних підходів до міжнародної співпраці та допомогти в ухваленні рішень.

Перехресний підхід набуває дедалі більшого значення при вивченні міжнародної співпраці, особливо в контексті глобальних проблем, що потребують всебічного аналізу. Наприклад, зміна клімату впливає не лише на навколишнє середовище, а й на безпеку, економіку, міграцію та охорону здоров'я. Перехресний аналіз дає змогу врахувати взаємозв'язки між цими аспектами та забезпечує системне розв'язання.

Сучасні методи також підкреслюють важливість залучення заінтересованих сторін до досліджень у галузі міжнародної співпраці, що передбачає участь в аналітичному процесі урядів, міжнародних організацій, бізнесу, громадянського суспільства і товариств. Такий підхід дає змогу не

лише отримати об'єктивнішу картину, а й урахувати різні точки зору, що сприяє підвищенню легітимності та ефективності ухвалюваного рішення.

Оцінка результатів співпраці продовжує залишатися важливим елементом методології, що може включати аналіз досягнутих результатів у кількісно-якісних вимірах, а також оцінку узгодженості отриманих результатів. Наприклад, оцінюючи вплив програм міжнародної допомоги на регіональний розвиток, ми можемо визначити, чи були досягнуті поставлені цілі, чи були впроваджені довгострокові зміни, які бар'єри подолано і що залишилося. При вивченні міжнародного співробітництва також необхідно враховувати етичні аспекти. Сучасні дослідники приділяють особливу увагу питанням справедливості, інклюзивності, прав людини та прозорості процесу співпраці. Наприклад, у області глобальної охорони здоров'я етичні питання включають доступ до вакцин для країн з низьким рівнем доходу та недопущення монополізації життєво важливих ресурсів багатими країнами.

Методика дослідження міжнародного співробітництва є складною, багатофункціональною та міждисциплінарною. Вона не лише допомагає зрозуміти сучасні виклики, але й пропонує інструменти для розробки стратегій, які сприятимуть ефективному вирішенню глобальних проблем і зміцненню міжнародних відносин у майбутньому.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Міжнародні відносини - це складне багатогранне явище, що визначає взаємодію держав, міжнародних організацій, компаній і громадянського суспільства в глобалізованому світі, що поєднує в собі елементи співпраці, конфлікту, конкуренції та компромісу, формуючи архітектуру сучасного світового порядку. В основі міжнародних відносин лежать воєнні конфлікти, які є крайньою формою конфлікту інтересів, та міжнародне співробітництво, яке є інструментом подолання протиріч і створення основи для сталого розвитку.

Воєнні конфлікти відображають напруженість і нестабільність міжнародної системи, виникають через розбіжності у поглядах на ресурси, територію, владу та ідеологію, і становлять серйозну загрозу для міжнародного миру та безпеки. Водночас ці конфлікти виявляють слабкі сторони міжнародних організацій і стимулюють пошук нових механізмів врегулювання взаємовідносин між державами. Воєнні конфлікти змушують міжнародне співтовариство шукати шляхи пом'якшення ескалації, використовуючи дипломатію, переговори, санкції і військову допомогу для захисту суверенітету і прав людини.

На відміну від конфліктів, міжнародне співробітництво є основою стабільності та прогресу. Воно охоплює економічну, політичну, екологічну, культурну та гуманітарну взаємодію між країнами, спрямовану на розв'язання глобальних проблем і досягнення спільних інтересів. Успішними прикладами такої співпраці є робота Організації Об'єднаних Націй, інтеграційний процес у ЄС, Міжнародна угода з питань клімату та боротьба з іспаніозом. Співпраця між країнами дає можливість мобілізувати ресурси, обмінюватися знаннями, створювати інновації та підвищувати рівень життя населення в глобалізованому масштабі.

Методологія дослідження міжнародного співробітництва є важливим інструментом для аналізу цих процесів. Вона ґрунтується на комплексному підході, що поєднує емпіричні, теоретичні, кількісні та якісні методи. Такі інструменти, як мережевий аналіз, сценарне моделювання, культурний аналіз та оцінка політики, дають змогу краще розуміти динаміку міжнародної системи, визначати ефективні стратегії взаємодії та уникати потенційних конфліктів. Особливе значення має міждисциплінарний підхід, що враховує економічні, соціальні, політичні, екологічні та культурні аспекти взаємодії між країнами.

Міжнародні відносини також є формою співпраці між державами, яка дедалі більше ґрунтується на взаємозалежності та інституціоналізації. У сучасному світі глобальні виклики, такі як зміна клімату, тероризм, імміграція та інші загрози, змушують країни об'єднувати зусилля для пошуку спільних рішень. Формування міжнародних організацій, укладення односторонніх угод і створення регіональних альянсів свідчить про зростаюче усвідомлення необхідності колективної відповідальності та солідарності, а також про те, що такі проблеми як асиметрія влади, культурні відмінності та егоїзм держави, що ускладнюють процес співпраці і потребують нового підходу до управління міжнародними відносинами, можуть бути розв'язані.

Важливо зазначити, що воєнні конфлікти і міжнародне співробітництво є взаємопов'язаними аспектами міжнародних відносин, які часто стають каталізаторами змін, що стимулюють розробку нових інструментів співробітництва. Наприклад, після Світової війни були створені ООН, МВФ та інші організації, які стали основою сучасного світового порядку. У свою чергу, ефективна співпраця допомагає знизити ймовірність виникнення конфліктів завдяки створенню механізмів мирного розв'язання суперечностей.

Таким чином, міжнародні відносини є полем конкуренції та платформою для співпраці. Їхній розвиток залежить від спроможності держави та інших учасників знаходити баланс між національними інтересами та глобальними потребами, прагненням до домінування та готовністю до партнерства. Глибоке розуміння цих процесів та їхніх механізмів за допомогою наукових досліджень є ключем до створення більш стабільного, справедливого та світового міжнародного порядку.

РОЗДІЛ 2.ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУМІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ БАЛТІЇ

2.1. Еволюція (історія) розвитку міжнародних відносин України з країнами Балтії

Після Першої світової війни, в Європі відбулася низка значущих подій, включаючи революції, особливо на східноєвропейських територіях. Нові суб'єкти на політичній арені включали Фінляндію, Естонію, Латвію, Литву, Польщу, Австрію, Чехословаччину, Угорщину та Королівство сербів, хорватів і словенців. 23 серпня 1939 року німецька делегація, якою очолював міністр закордонних справ Німеччини Йоахім фон Ріббентроп, прибула до Москви і уклала "Договір про ненапад між Німеччиною і Радянським Союзом". Це дійство фактично розділило Європу, визначивши сфери впливу обох країн. Сталін, крім України, поширив свій вплив на Фінляндію, Естонію, Латвію і Литву. Під командуванням Народного комісара оборони СРСР Климента Ворошилова утворилося угруповання військ для окупації балтійських країн. Радянські війська, розташовані вздовж кордонів балтійських країн до кінця вересня 1939 року, були чисельно переважаючими над арміями цих країн разом взятих. 15 червня 1940 року Червона армія ввійшла в Литву, а 17 червня – в Латвію та Естонію. У липні цих країн провели так звані "вибори", де заявлялося, що підтримка прорадянських настроїв перевищила 90%. В Москві результати цих "виборів" були відомі за 12 годин до їх завершення. Уже на початку серпня 1940 року Литва, Латвія і Естонія стали радянськими республіками. Під тиском Радянського Союзу ці країни були змушені підписати "пакти про взаємодопомогу", які передбачали створення нового уряду, відповідного радянській ідеології, та розміщення радянських військ. Прибалти згодилися на ці умови, щоб уникнути збройного конфлікту.

Після розпаду Радянського Союзу, Україна та країни Балтії (Естонія, Латвія, Литва) відновили свою незалежність. Проте навіть на етапі проголошення незалежності, розпочалися розбіжності в їхніх геополітичних орієнтаціях. Після відновлення незалежності в серпні 1991 року ці країни стояли перед трьома можливими шляхами геополітичного розвитку: першим була реінтеграція зі сходом, зокрема з Росією; другим – інтеграція з заходом; і третім – нейтралітет. Балтійські країни обрали другий шлях, ґрунтуючись на Копенгагенських критеріях для реформ, які передбачали створення демократичних інституцій та ринкової економіки. Україна взяла шлях виконання цих критеріїв дещо пізніше, лише у 2000-х роках. На той момент, США і західна Європа не офіційно визнавали окупацію Балтійських держав радянським Союзом, але були на початковому етапі у цьому питанні мовчазні. Така стратегія полягала в тому, щоб долучитися до якнайбільшої кількості міжнародних та західних організацій, що гарантувало б зміцнення їх незалежності. Балтійські країни розуміли, що вони повинні скористатися цим можливістю, поки Росія була відносно слабкою. За цією стратегією, інтеграція вимагала взаємних зусиль. Після проголошення незалежності в 1991 році і отримання міжнародного визнання, Балтійські країни вибрали євроатлантичний та європейський інтеграційний шлях. Захід підтримував цю ідею, але враховував, що необхідно внести трансформації всередині Європи, оскільки Радянський Союз і союзні країни Східної Європи розпадалися. У 1994 році були укладені угоди, які чітко визначили, що головною метою є повноправне членство в Європейському Союзі. Україна активно долучилася до процесу створення спільного "європейського дому", співпрацюючи з іншими європейськими країнами. Зокрема, особливий інтерес для України виник щодо співпраці з країнами Балтії та Північної Європи. Зв'язки між Україною та цими країнами мають довгу історію, яка сягає сивої давнини. Важливою стала співпраця з Литовською Республікою, що визнала незалежність України у грудні 1991 року, а вже у грудні того ж року були встановлені дипломатичні відносини.

Початковим кроком у розвитку відносин між Україною та Литвою став державний візит Президента України Леоніда Кучми до Литви у вересні 1996 року. Цей візит встановив активний діалог між обома країнами, і з того часу стали регулярними зустрічі на вищому рівні. Крім того, проводилися робочі візити та участь у міжнародних конференціях, які сприяли поглибленню співпраці. Розвиток взаємовідносин України з країнами Балтії відповідає основним принципам західного вектора її зовнішньої політики. Це означає, що Україна активно розвиває співпрацю з країнами, які спільно з нею прямують до заходу Європи та Європейського Союзу. Спільна історія і певні спільні цінності сприяють зміцненню цих відносин. Ідея створення так званої "Балто-чорноморської дуги" виникла напередодні розпаду СРСР та була спрямована на визначення спільних інтересів України і країн Балтії в боротьбі з російським впливом і експансією. Перші кроки у цьому напрямку були зроблені балтійським Саюдісом і українським Рухом, об'єднуючи зусилля для досягнення державної незалежності та забезпечення безпеки в регіоні. Проте з часом акценти у цій ідеї змінилися. Важливість стала надаватися не лише політичним аспектам, а й економічним та інтеграційним питанням. Один із ключових змін в останні роки – це спрямування на зміцнення економічних зв'язків та співпрацю в торговельній сфері. Балтійські країни і Україна активно розвивають торговельні та економічні стосунки, що сприяє росту торгівлі та інвестицій між ними. Таким чином, ідея "Балто-чорноморської дуги" залишається актуальною, але змінюються акценти та підходи до реалізації цієї концепції, орієнтуючись на підтримку економічного розвитку та інтеграційних процесів у регіоні. Подібний сценарій розвивався і в відносинах України з Латвією. Латвія визнала незалежність України у серпні 1991 року, і вже в лютому 1992 року були встановлені дипломатичні відносини між цими двома країнами. Державні візити лідерів обох держав, такі як візит Президента України Л.Кучми до Латвії у травні 1995 року, сприяли підписанню ряду двосторонніх угод і договорів, включаючи Договір про дружбу та співробітництво. [17]

Щодо відносин України з Естонією, ця країна визнала незалежність України у грудні 1991 року, а вже у січні 1992 року були встановлені дипломатичні відносини. Офіційні візити, такі як візит Президента України Л. Кравчука в травні 1992 року, сприяли підписанню Договору про дружбу та співробітництво. Ці відносини між Україною та країнами Балтії активно розвивалися, створюючи договірно-правову базу та сприяючи економічній та політичній співпраці. Політичний діалог і активний обмін візитами виокремлюються як важливий фактор в цьому процесі. Також слід відзначити геополітичне значення України для цих країн, а також їхню зацікавленість у співпраці з Україною. Усе це призвело до поглиблення співпраці між Україною та державами Балтії в різних сферах, включаючи військову і гуманітарну співпрацю.

У 1990-х роках Україна стала на шлях активної співпраці з іншими європейськими країнами в рамках формування спільного «європейського дому». Зокрема, країни Балтії та Північної Європи становили для України великий інтерес у цьому процесі.

Розвиток відносин України з цими країнами був зумовлений і історичними зв'язками, що були почерпнуті з минулих століть. У документі від 1993 р. «Основні напрями зовнішньої політики України» визначено 4 основні вектори зовнішньої політики України. Першим серед цих векторів було поставлено мету розвитку міждержавних відносин, відповідно до пріоритетів цієї мети держави було поділено на 4 групи, а головним завданням у цьому контексті був розвиток співробітництва з усіма прикордонними країнами. Крім того, велике значення мала активна участь України в європейському регіональному співробітництві. Литовська Республіка стала однією з перших країн, що визнали незалежність України в 1991-1992 роках, і 12 січня того ж року між цими державами були встановлені дипломатичні відносини. З метою подальшого розвитку відносин і поглиблення співпраці президент України Кучма відвідав Литву як

державний гість. Цей візит сприяв зміцненню двостороннього діалогу, і це зробили лідери двох країн. [18]

Ми регулярно зустрічалися на найвищому рівні та підписували важливі угоди. Латвія також швидко визнала незалежність України в 1991 роках, а дипломатичні стосунки між Україною були встановлені в 1992 роках.

20 квітня 1994 року, була укладена Угода між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Естонської Республіки щодо військового співробітництва. Подібні угоди також були підписані 12 липня 1994 року між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Латвійської Республіки (пізніше поновлені в 2010 році), відзначаючи важливий момент у розвитку співпраці між цими країнами в галузі оборони. У подальшому ця договірна база почала лише зростати і розширюватися. [19]

У 2004-2005 роках відбулися важливі події, які вплинули на подальший процес відносин України з країнами Балтії: вступ Латвії, Литви та Естонії до Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору (НАТО), а також так звана «Помаранчева» революція в Україні.

Хоча Україна оголосила свої наміри зміцнювати відносини з Європейським Союзом (ЄС) інтеграційними принципами ще в Постанові Верховної Ради України від 2 липня 1993 року "Про основні напрямки зовнішньої політики України", насправді не вживала комплексних заходів для інституційних реформ та змін. На початку свого шляху в євроінтеграцію Україна обмежилася лише декларативними заявами. У 2005 році був прийнятий Двосторонній План дій "Україна - ЄС", де визначалися конкретні зобов'язання України, зокрема у плані зміцнення демократичних інститутів, боротьби з корупцією, проведення структурних економічних реформ та поглиблення співпраці з ЄС в окремих галузях. Проте це не призвело до реальних змін.

Інтеграція країн Балтії (Литва, Латвія, Естонія) до Європейського Союзу (ЄС) та НАТО взаємодіяла і взаємопоеднувалася, впливаючи на їхні стосунки з Україною. Балтійські країни та ЄС: Литва, Латвія та Естонія приєдналися до ЄС у 2004 році. Це дало їм можливість брати участь у європейському внутрішньому ринку та інших інтеграційних програмах. Вплив на стосунки з Україною: Балтійські країни, як члени ЄС, стали активними учасниками політики ЄС стосовно Східного партнерства, включаючи Україну. Вони сприяють політичному діалогу та економічній співпраці між ЄС і Україною. Членство в ЄС сприяло зміцненню політичних відносин між країнами та підтримці спільних європейських цілей. Це створювало нові можливості для спільної роботи у рамках політики сусідства, а також розвивав обмін досвідом у процесах євроінтеграції та забезпечує країнам Балтії додатковий рівень безпеки через зобов'язання колективної оборони. Це могло впливати на їхню роль у регіональних ініціативах та співпраці, включаючи ті, які стосуються України. Спільні стандарти та правила ЄС могли сприяти розвитку торговельних та економічних відносин між країнами. Україна, зокрема, може користуватися розвинутим європейським ринком та можливістю розширити торговельні зв'язки.

Балтійські країни та НАТО: Литва, Латвія та Естонія також приєдналися до НАТО у 2004 році. Це забезпечило їхню безпеку через гарантії колективної оборони та спільні військові зусилля

Вплив на стосунки з Україною: Члени НАТО з Балтії можуть бути активними учасниками міжнародних місій, включаючи ті, які стосуються забезпечення безпеки та стабільності в регіоні, в тому числі на сході Європи. Це може створити можливості для спільної участі та співпраці з Україною.

Членство в обох організаціях сприяє розвитку спільних ініціатив та проектів, які можуть охоплювати різні сфери, включаючи культуру, науку,

освіту та інше. Це створює додатковий контекст для співпраці з Україною. Політичний діалог: Членство в ЄС та НАТО дало Балтійським країнам можливість співпрацювати з Україною в рамках різних ініціатив, включаючи розробку політики сусідства та обмін досвідом у процесах євроінтеграції. Спільна безпека: Участь у спільних безпекових місіях або проектах може сприяти розвитку співпраці між Балтією та Україною, зокрема, на питаннях безпеки та оборони. В цілому, інтеграція Балтійських країн до ЄС та НАТО сприяла розвитку тісних стосунків між ними та Україною, сприяючи спільним інтересам у важливих сферах, таких як безпека, економіка та політика.

Згодом новий формат відносин між Україною та Литвою, спричинений членством Литви в Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі, відкриває нові перспективи для вивчення та адаптації литовського досвіду в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції. Україна, яка підтримує добрі відносини з історичним партнером, може очікувати підтримки Литви у втіленні своїх європейських амбіцій. Як зазначав колишній Надзвичайний і Повноважний Посол Литви в Україні А. Кумжа (2006-2009 рр.), інтеграція в НАТО та ЄС стала країні основою зовнішньополітичного курсу. Для Литви, НАТО означало забезпечення національної безпеки, а ЄС – повернення в її рідний дім. Політичні партії країни підтримували ці два постулати під час виборів, щоб забезпечити їх стабільність. [20]

Загалом після 2004 року офіційні представники Києва та Вільнюса домовилися про розвиток стратегічних відносин між Україною та Литвою, а також про активізацію співпраці в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції. Багато контрактів, угод, протоколів і конвенцій були підписані між двома країнами в різних сферах співпраці.

Коли Литва вступила в Європейський Союз, вона дотримувалася загальних торговельно-економічних правил ЄС, які вимагали перегляду будь-

яких двосторонніх і багатосторонніх угод, які вона виклала до свого вступу. Важливі візити та зустрічі також відзначалися на найвищому рівні подій. Президент України Віктор Ющенко відвідав Литву в травні 2005 року, а президент Литви В. Адамкус відвідав Україну в червні 2005 року, щоб взяти участь у Міжнародному інвестиційному форумі та обговорити питання інтеграції України в НАТО, а також інші питання співпраці. Крім того, варто відзначити резолюцію Сейму Литви від листопада 2005 року, яка визнала Голодомор 1932–1933 років в Україні геноцидом українського народу. У листопаді 2006 року обидві країни відзначили п'ятнадцять років дипломатичних відносин і дійшли згоди продовжувати співпрацювати в багатьох сферах, таких як реалізація інтенсифікованого діалогу України з НАТО та модернізація оборонного сектору.

Завершення 2008 року та перша половина 2009 року були часом інтенсивними відносинами між Україною та Литвою. Президенти України та Литви підписали Дорожню карту розвитку стратегічного партнерства на 2009–2010 роки у Вільнюсі в грудні 2008 року. Цей історичний документ визначає конкретні цілі для розвитку співпраці між країнами в різних сферах, включаючи політику, торгівлю, інвестиції та гуманітарні питання. Дорожня карта містить чіткі вказівки щодо енергетичної безпеки, розвитку транспортної інфраструктури, підтримки демократії та права та регіональної співпраці. [21]

Для зміцнення двосторонніх відносин та розширення співпраці між Україною та Латвією було прийнято ряд важливих подій та ініціатив. У липні 2005 року було відкрито Почесне консульство Латвії у місті Львові, а у 2014 році також відкрито Почесне консульство у місті Чернігів. У квітні 2006 року було започатковано Почесне консульство України у місті Вентспілсі. Додатково, можна відзначити важливі візити та зустрічі вищих державних посадовців обох країн. Зокрема, у жовтні 2013 року міністр закордонних справ України Л. Кожара здійснив офіційний візит до Латвії. У березні 2013

року президент Латвії А. Берзіньш здійснив офіційний візит до України. У червні 2012 року голова парламенту України В. Литвин відвідав Латвію. У лютому 2012 року прем'єр-міністр України М. Азаров здійснив офіційний візит до Латвії. Також в січні 2012 року міністр закордонних справ України К. Грищенко мав робочий візит до Латвії.

Відносини між Україною та Латвією покращилися після Помаранчевої революції 2004 року. Зазначимо, що Латвійська Республіка тепер є членом Європейського Союзу. Крім того, Латвія була задоволена тим, що революція в Україні продемонструвала зміну її зовнішньої політики, спрямованої на співпрацю зі Східними країнами.

Зокрема, важливість взаємодії між країнами підкреслюється різними офіційними візитами та нарадами, що сприяють зміцненню співробітництва та підтриманню дружніх відносин між Україною та Латвією. Окремим аспектом, який викликає взаємний інтерес, є економічна сфера. Робота Міжурядової українсько-латвійської комісії з економічного, промислового та науково-технічного співробітництва спрямована на розвиток аграрного сектору, транспорту, інновацій, а також галузей туризму, освіти, молодіжної політики, фізичної культури та спорту.

Відносини між Україною та Естонською Республікою були на рівнях активного співробітництва та обміну в різних сферах з 2004 по 2014 рік. У 2006 році Президент України Віктор Ющенко здійснив робочий візит до Естонії, що призвело до поглиблення дипломатичних стосунків між двома країнами. На початку 2010-х років між Україною та Естонською Республікою була підписана Програма співробітництва у сфері культури на 2012–2016 роки. Розвиток культурних відносин, співпраця з національними меншинами та релігійними організаціями та підтримка кінематографії – це теми, які розглядаються в цьому документі. У 2007 році була укладена угода між Урядом України та Урядом Естонської Республіки про економічне,

промислове та науково-технічне співробітництво. Естонія також приєдналася до Київської конференції донорів чорнобильських проєктів у 2011 році, внесла фінансовий внесок на підтримку цих проєктів. У листопаді 2011 року Надзвичайний та Повноважний Посол Естонської Республіки в Україні вручив вірчі грамоти Президенту України Віктору Януковичу, що свідчить про подальшу розвиток дипломатичних стосунків між країнами. Особливість співпраці між Естонією та Україною виявляється у важливому акценті на проєктах, спрямованих на підвищення потенціалу України. Це включає технічну співпрацю, тренінги та консультивання в тих областях, де Естонія може поділитися своїм цінним досвідом та передовими практиками реформування. [22]

З 2015 року, Естонія надає Україні річну допомогу приблизно на суму 2,7 мільйонів євро, що включає витрати на заходи із розвитку та відновлення, а також гуманітарну допомогу, відповідно до Естонської стратегії розвитку співробітництва та надання гуманітарної допомоги на період 2016–2020. Показник пріоритетності двосторонніх зв'язків вказує на кількість офіційних і робочих візитів, які вважають перші особи країни. протягом 2018-2019 років президентка Естонії К. Кальюлайд чотири рази відвідала Україну, а міністр закордонних справ три рази. У листопаді 2019 року офіційний візит Президента В. Зеленського до Естонії був особливо насиченим. Він включив підписання Меморандуму про співпрацю у сфері цифрової трансформації між Міністерством цифрової трансформації України та Міністерством економіки та зв'язку Естонської Республіки. Діджиталізація адміністративних послуг, кіберзахист та розбудова ІТ-інфраструктури були головними цілями цього візиту.

Відносини між Україною та країнами Балтії (Литва, Латвія та Естонія) пройшли через різні етапи з 1991 по 2014 рік і мали значний вплив на зовнішню політику та міжнародні відносини України. У перший період (1991-2004 роки) відносини та співпраця між Україною та країнами Балтії

розвивалися швидкими темпами. Вони встановили дипломатичні відносини, підписали договори про дружбу та співробітництво, і визначили основні принципи відносин, такі як суверенність і невтручання у внутрішній справі. Спільні угоди про вільну торгівлю і співпрацю у сферах економіки, культури, освіти і науки сприяли розвитку зв'язків між країнами. У період з 2004 по 2013 роки відносини стали вкрай важливими в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції. Членство Литви в Європейському Союзі і НАТО відкрило нові можливості для України, і вони активно співпрацювали в різних сферах, включаючи політичну, економічну і військову. Дорожня карта стратегічного партнерства між Україною і Литвою визначила конкретні завдання для співпраці. Відносини з Латвією також підсилилися, особливо після Помаранчевої революції в Україні. Членство Латвії в Європейському Союзі сприяло спільній європейській інтеграції, і обидві країни розглядали співпрацю з Заходом як важливу складову своєї зовнішньої політики. Відносини з Естонією також були активними, і обидві країни сприяли розвитку співпраці в різних сферах, включаючи культуру і науку. Початок російсько-української війни в 2014 році вплинув на відносини України з країнами Балтії. Балтійські країни розглядали конфлікт як загрозу для власної безпеки і суверенітету, і вони активно підтримували Україну в цей важкий час. Загалом, відносини України з країнами Балтії до початку російськоукраїнської війни (1991-2013 рр.) проходили через різні етапи розвитку, від активної співпраці до європейської інтеграції і підтримки в складний період для України. Балтійські країни виявили солідарність і підтримку України у зусиллях зберегти свою незалежність і територіальну цілісність, що свідчить про важливість співпраці і обороноздатності в умовах геополітичних викликів.

2.2. Аналіз розвитку міжнародних відносин України з країнами Балтії на сучасному етапі

Україна давно є стратегічним партнером країни Балтії. Країни рішуче підтримують цілеспрямованість, суверенітет і європейські та євроатлантичні перспективи України. За останні роки спільні проблеми та загрози в Україні, Литві, Латвії та Естонії змусили переглянути перспективи та посилити співпрацю між країнами. У цей період увага України до країни Балтії значно зросла, про що свідчать численні зустрічі високого рівня та повідомлення високопосадовців щодо реформування України та врегулювання конфлікту на сході країни. Насамперед співпраця відбувається у військовій, гуманітарній та економічній сферах.

Прийшовши до влади у 2019 році після позачергових парламентських і президентських виборів, команда «зелених» , очолювана Володимиром Зеленським, продовжила рух України до євроінтеграції та розробила нову стратегію наближення України до ЄС.

Використання нової стратегії передбачає проведення кампанії, спрямованої на те, щоб країни-члени ЄС взяли на себе зобов'язання підтримати членство України в цій об'єднаній демократичній європейській державі. У березні 2021 року президенти Литви та України Гітанас Науседа та Володимир Зеленський підписали першу спільну декларацію в Києві. Вони заявили, що Литва буде готова прийняти таке рішення, коли Україна подає заявку на вступ до ЄС у Брюсселі. Інші члени ЄС, такі як Латвія, Естонія, Польща, Словаччина, Хорватія та Словенія, незабаром прийняли подібні зобов'язання. Крім того, почалися переговори з іншими європейськими країнами, такими як Румунія та Чехія. Публічна думка, яка володіє про широку підтримку євроінтеграційного курсу України та незворотності її європейського вибору, була врахована новим керівництвом України. [23]

Відносини між Україною та країнами Балтії (Латвія, Литва та Естонія) відзначилися посиленням співпраці та розширенням дипломатичних ініціатив з середини 2019 року після обрання Володимира Зеленського президентом України. Враховуючи стратегічне значення цих країн, новий уряд України виявив значний інтерес у співпраці з ними. У 2019 році Польща, Естонія, Україна, Латвія та Литва підписали декларацію, в якій висловили свою готовність продовжувати діалог і співпрацю між ними. У декларації було підкреслено, що солідарність народів є ключовою для світу, стабільності, розвитку, добробуту та стійкості в умовах сучасних загроз для спільної безпеки. Президенти цих країн висловили свою готовність продовжувати співпрацювати та розмовляти, щоб зміцнити спільні партнерські відносини. [24]

Володимир Зеленський здійснив свій перший державний візит до країни Балтії за півроку свого президентства. Під час своїх візитів він активно спілкувався з лідерами цих країн, підкреслюючи зацікавленість співробітництва та спільних проєктів.

Новообраний Президент В. Зеленський продемонстрував значний інтерес до регіону Балтії, відвідавши всі три країни вже протягом півроку свого перебування на посаді. Це свідчило про важливість взаємин для України. Україна та Балтійські країни (Литва, Латвія, Естонія) підтримували взаємодію на різних рівнях, включаючи політичні консультації та обміни візитами на високому рівні.

Балтійські країни продовжували підтримувати суверенітет та територіальну цілісність України, особливо в контексті російсько - українського конфлікту. Україна розвивала економічні зв'язки з Балтійськими країнами, сприяючи торгівлі та інвестиціям. Важливою сферою співпраці була енергетика, зокрема транзит та постачання енергоресурсів. Участь українських військових в миротворчих місіях та спільні тренування військ

були частинами співпраці в області безпеки. Заходи з культурного обміну та співпраці у галузі освіти відіграли роль у спрямуванні уваги на підтримку культурного розвитку та взаєморозуміння.

Українсько-балтійських відносин у період з 2019 по 2021 роки вказує на певний рівень співпраці та взаєморозуміння між Україною та Балтійськими країнами. Обидві сторони виявляли інтерес до розвитку політичних, економічних, безпекових та культурних зв'язків. Політична підтримка з боку Балтійських країн, зокрема у вигляді підтримки суверенітету та територіальної цілісності України, говорить про спільні цінності та взаємне розуміння. Економічна співпраця, зокрема у галузі торгівлі та енергетики, також відображає розширення взаємовигідних зв'язків між країнами. Заходи з безпеки та оборони, а також участь українських військових у миротворчих місіях свідчать про рішучість спільно працювати над зміцненням стабільності в регіоні. Культурні та гуманітарні взаємодії.

Держави Балтії продовжують виявляти глибоку підтримку України в умовах гібридної війни на той час, що велась Росією. Вони виступають медіаторами для України в різних міжнародних організаціях, сприяючи залученню підтримки від інших країн та зміцненню міжнародної коаліції проти російської агресії. Ця солідарність виявляється як на політичному, так і на економічному та військовому рівнях. Розвиток співпраці в економічних сферах, зокрема в інноваційних та технологічних проектах, є обіцяючим. Це створює нові можливості для обох сторін у забезпеченні сталого розвитку. Укладення декларацій та угод щодо кібербезпеки свідчали про обізнаність та спільний підхід до боротьби з сучасними кіберзагрозами та дезінформацією. Підтримка в гуманітарних проектах та обмін досвідом у сферах реформ та розвитку свідчить про тісний контакт між народами та глибоке взаємопорозуміння. Збереження та поглиблення співпраці в безпеці та політиці залишається важливим завданням для забезпечення стабільності та відсічення потенційних загроз. Загалом, відносини між Україною та

державами Балтії у важких умовах гібридної російсько-української війни на той час продовжують розвиватися в позитивному ключі, спрямовані на спільну безпеку, економічний розвиток та підтримку українських реформ.

24 лютого 2022 року - це день початку російського вторгнення в Україну, а також продовження довготривалої російсько-української війни, розпочатої Росією у 2014 р. З 2021 по 2011 рік російські війська перебували на кордоні з Україною протягом тривалого періоду часу, перед початком вторгнення. Ситуація погіршилася після визнання Росією «ДНР» і «ЛНР» державними утвореннями в Україні в 2022-2021 роках. Раніше дії Росії розглядалися як підготовка до війни, за словами політологів і ЗМІ.

Естонія, Латвія, Литва та Польща розпочали консультації за четвертою державною угодою НАТО 24 лютого 2022 року через «загрозу цілісності та безпеки», пов'язану з повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Прем'єр-міністр Естонії Кая Каллас, висловлюючи спільну позицію країни Балтії, заявила: «Весь світ став слідком загрози, коли Росія почала повномасштабну атаку на Україну, яка є суверенною європейською державою».

Хоча на той момент не було прямої загрози військової агресії Росії проти цих країн, їхні лідери розуміли, що у разі невдачі в Україні російські війська можуть розширити свою агресію на заході, втілюючи амбіції Володимира Путіна щодо відновлення СРСР. До середини квітня 2022 року, під час тривалого конфлікту між Росією та Україною, це стало очевидним для більшості політиків і дипломатів на Заході. Литву, Латвію та Естонію, а також інші країни, такі як Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія, Болгарія і Молдова, вважали основними цілями Росії у разі поразки України. Країни Балтії та значно підтримували Росію через чітке розуміння її справжніх намірів, її імперської активної політики та історичну пам'ять про те, як вони були частиною Радянського Союзу. 5 березня в Різі відбувся 30-тисячний

марш на підтримку України, найбільший протест у Латвії за останні роки, який продемонстрував солідарність балтійських народів з Україною. Чотири президенти держави, включно з президентом Єгілса Левіца, який очолив колону демонстрантів, і відомої політики, прийшли на цей захід.

У Латвії, Литві та Естонії відбулася вражаюча маніфестація підтримки України через ряд мистецьких ініціатив, які висвітлювали героїчну боротьбу українців проти непропорційно великих ворожих сил. Ці ініціативи включали створення спеціальних пісень, випуск поштових марок та стінописів. Навіть перед масштабним російським вторгненням до України, представники вищих органів влади і міністерства Естонії висловили свою підтримку України, змінивши свої профільні фотографії на фейсбуці, на яких був зображений синьо-жовтий український прапор. Окрім цього, було запроваджено мистецькі проекти, які розповідали про російсько-українську війну, і вони були організовані як урядовими, так і громадськими інституціями в різних містах трьох країн, включаючи музеї, вулиці та вокзали. Країни Балтії також висловили свою солідарність з Україною та одночасно висловили протест проти агресії Росії шляхом переіменування вулиць на честь України. Наприклад, депутати Ризької міської ради 4 березня перейменували частину вулиці, де знаходиться посольство Росії, на вулицю Незалежності України. Литовці також перейменували вулицю біля посольства Росії та встановили таблички з назвою вулиці "Героїв України" литовською та українською мовами. Ці дії мали на меті нагадати про війну Росії в Україні кожному, хто має справи з посольством РФ. У Ризі та Вільнюсі була запущена світова кампанія "Ukraine Street" (Українська вулиця), яка передбачала переіменування вулиць та площ на честь України та її героїв, де розташовані дипломатичні представництва країни-окупанта. Ця кампанія охопила не менше 50 країн і включала міста, такі як Прага, Осло, Торонто та інші. Країни Балтії, разом з Польщею і Великою Британією, виділялися своєю лідерською роллю в політичній підтримці України. Парламентарі та урядовці

з цих країн активно відвідували Україну, навіть під час активних бойових дій та бомбардувань українських міст і шляхів. У цей особливий період, 23 березня, міністр оборони Литви, Арвідас Анушаускас, визнаний як перший серед іноземних міністрів оборони, який відвідав Київ після 24 лютого 2022 року, подав важливий сигнал підтримки України. А наступного дня, 24 березня, відбулася історична подія: вперше після розпочаття повномасштабної війни Росії проти України до Києва прибули спікери парламентів країн Балтії – Юра Ратас з Естонії, Інара Мурнієце з Латвії і Вікторія Чміліте-Нільсен з Литви. Вони, виступаючи перед Верховною Радою України та під час зустрічі з прем'єр-міністром України Денисом Шмигалем, однозначно підтвердили свою підтримку України в її війні, підтримку її швидкого набуття членства в Європейському Союзі і важливість відновлення післявоєнної України.

Незалежно від того, ким вони були, від президентів до міністрів і парламентарів, усі зустрічні політики з країн Балтії мали спільну мету: підтримати Україну та допомогти їй вирішити проблему, починаючи від постачання зброї та закінчуючи інституційною інтеграцією до ЄС. Усі офіційні заяви та спільні декларації містили це.

Країни Балтії активно використовували дипломатичні канали, щоб підвищити міжнародну підтримку України. Наприклад, президент Литви Гітанас Науседа закликав надати військову допомогу Україні та наголосив на тому, що потрібно швидко припинити це.

Країни Балтії вирізнялися своєю рішучістю та активністю, коли багато хто вважав, що Україна не зможе здолати «другу армію світу», і їй дали лише кілька днів на опір.

Литва також закріпила підтримку України у спільній заяві прем'єр-міністрів країн «Люблінського трикутника» разом із Польщею. Ця зустріч стала важливим політичним сигналом підтримки України міжнародним

співтовариством. Під час неї обговорювалося вторгнення Росії в Україну та містилася вимога до неї негайно припинити військові операції та вивести свої війська.

Територія України перебуває в межах міжнародно визнаних кордонів. Люблінський трикутник також посилив тиск на Росію, включно із санкціями, і закликав міжнародну спільноту забезпечити безпеку. [25]

Громадянське суспільство і політичний рівень Латвії, Литви та Естонії мають чітке розуміння того, що Україна зараз захищає не лише свою незалежність, але і європейські демократичні цінності, на які вона поставлена під час Помаранчевої революції 2004 року і Євромайдану, а також під час Революції Гідності 2013–2014 років.

Країни Балтії вже підтримали приєднання України до ЄС, навіть до початку російської агресії в Україні 2014 року, і ця підтримка збереглася, незважаючи на зростання напруженості в регіонах. Наприклад, уряд Латвії прийняв рішення «Про надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу» і закликав інші уряди Європейського Союзу підтримати його також. Крім того, ЄС офіційно розпочав розгляд української заяви про членство, підтверджуючи її готовність прийняти Україну як майбутнього члена. Ці країни визнають важливість підтримки України та підтвердження її європейської приналежності, оскільки вони мають історичні зв'язки з нею. У цьому важкому періоді їхні зусилля та співпраця були вирішальними.

Таким чином, країни Балтії скасували будь-які обмеження та активно надавали Україні військово-технічну допомогу, незалежну від бажань інших країн НАТО та ЄС. Важливо відзначити, що ці країни вже тоді надавали Україні найбільшу кількість військово-технічної допомоги, навіть під час першого етапу російсько-української війни, який тривав з 2014 по 2021 роки. Наприклад, за обсягом допомоги, наданій Україні, Литва була п'ятою, за

США, Великою Британією, Канадою та Польщею. У цей період Литва надала допомогу на загальну суму понад 12 євро , включаючи важкі кулемети, обладнання, лікування та військовий одяг.

Литва та Латвія передали Україні зенітно-ракетні комплекси «Стінгер» перед повномасштабним вторгненням Росії в країну. Вперше Україна отримала ці важливі системи від Литви, які були фактично завдані боротьбі з російськими окупантами. Естонія також передала Україні мобільний швидкорозгортний військовий шпиталь. Країни Балтії надають Збройним Силам України значну підтримку, надаючи їм ресурси, обладнання та озброєння. також Латвія відділила значну суму, яка становить третину свого оборонного бюджету, на допомогу Україні. Часто ця країна є першими країнами, які дають Україні зброю, яку вона запитує у своїх міжнародних партнерів і НАТО. Естонія надає військову допомогу Україні завдяки , завдяки іншим країнам Балтії. Естонія надає Україні велику кількість літальної зброї та обладнання, незважаючи на невелику кількість населення. На основі аналізу дослідження, проведеного Кільським інститутом світової економіки щодо допомоги Україні з 24 лютого по квітень 2022 року, було визначено країни, які надали найбільшу підтримку в гуманітарних, військових і фінансових сферах. Сполучені Штати Америки зобов'язувалися надати приблизно 7,6 мільярда євро підтримки з усіх 31 країн, які брали участь у дослідженні. Естонія виділяється своєю допомогою до власного ВВП на 0,8%. Це свідчить про значний внесок Естонії, оскільки загальна обіцяна гуманітарна та військова допомога від США на кінець березня 2022 року становила близько 8,3 мільярда доларів, що складає всього лише 0,04% ВВП країни. Щодо інших балтійських країн, Литва також відзначилася, надаючи допомогу на рівні близько 0,1% ВВП, тоді як Польща – близько 0,2% ВВП. Крім важкого озброєння, країни Балтії також надавали значущу гуманітарну допомогу Україні. Ця допомога включала в себе доставку гуманітарних вантажів від державних та місцевих органів влади, неурядових

організацій, волонтерів і української діаспори. Вона виявилася невід'ємною складовою широкої підтримки України під час конфлікту. Латвія також активно сприяла Україні через свій національний благодійний фонд "Ziedot.lv". Протягом першого місяця збирання коштів для України надійшло приблизно 6,2 мільйона євро в пожертви, а до 13 квітня ця сума зросла до 8 мільйонів євро. Волонтери також відправили 41 гуманітарний вантаж в Україну з Латвії. Крім того, незважаючи на те, що ці країни мають обмежені можливості, важливо відзначити гостинний прийом українських біженців. Найбільше українських біженців було зареєстровано в Литві — 47 913, що становить 1,7% від загального населення країни. Станом на 19 квітня в Естонії було понад 31 659 біженців з України, а в Латвії було зареєстровано 24 246 українських біженців. [26]

Латвія активно підтримує Україну на гуманітарному, військовому та фінансовому рівнях. Завдяки цій допомозі українським громадянам, які шукають притулку в Латвії, отримувачам постачання військового постачання та обладнання, а також фінансову підтримку. За даними «Forbes», у 2022 році Латвія займає перше місце серед країн, які надають Україні найбільшу допомогу. Хоча інші держави, такі як Польща, США та Канада, також допомагають Україні, Латвія робить багато для неї. Це пов'язано з її обмеженими ресурсами та населенням. Латвія надає військову допомогу, а також активно бере участь у навчанні українських солдатів. Крім того, латвійські солдати служать у легіонах інших країн.

Латвія та Україна встановили міцні зв'язки на рівні безпекових органів і обмін повідомленнями про течії військових подій в Україні, щоб спільно працювати над кібербезпекою. Це співробітництво є кількістю компонентів, які гарантують безпеку обох країн під час військового конфлікту. Латвія також підтримувала українську політику та дипломатію, що дало приклад іншим країнам. Високопосадовці Латвії часто роблять сміливі політико-дипломатичні заяви і швидко діють, щоб допомогти Україні. Латвія активно

підтримує Україну в багатьох міжнародних структурах, як ООН, ЄС, ПАРЄ, ОБСЄ тощо . Країна також активно бере участь у регіональних програмах, особливо в НАТО, в групах північних і балтійських країн.

На початку війни Латвія критикувала інші країни за допомогу звільнення, ініціюючи закриття повітряного простору та створення зони без європейських польотів над Україною. Зараз лідери Латвії сподіваються надати Україні сучасну зброю, таку як танки, ракетні системи HIMARS і бойові літаки. Латвія також активно співпрацює з іншими країнами в рамках групи «Рамштайн», щоб узгодити пакети військової допомоги Україні.

Латвія вжила рішучих заходів проти Росії, включаючи висилання російських дипломатів, зниження рівня дипломатичних відносин та посилення санкцій проти РФ та Білорусі. Сейм Латвії одним з перших парламентів у світі визнав РФ державою-спонсором тероризму та дій РФ як геноциду після повномасштабного вторгнення. Також встановлено політику, що стосується радянської епохи як геноциду української нації. У цей час інтенсивність контактів між президентами України і Латвії зросла, і вони активно співпрацюють. Відвідування президентами Латвії України, включаючи звільнені міста Ірпінь і Бучу, підтримує та підсилює позицію обох країн. Співпраця між зовнішньополітичними відомствами Латвії та України, а також ефективна робота Посольства України в Латвійській Республіці, допомагають визначити пріоритети в підтримці. Латвія грає роль адвоката інтересів України на міжнародній арені та сприяє отриманню необхідної допомоги. Поза політичною підтримкою, Латвія також надає символічну та моральну підтримку Україні, протистоїть російській пропаганді та активно відзначає підтримку України на різних рівнях, включаючи публічні заходи, символіку та інформаційний контент.

Усі ці заходи та політична підтримка Латвії є важливими для України в умовах військового конфлікту та сприяють зміцненню міжнародної

солідарності та підтримки в боротьбі проти агресії. Латвія взяла на себе важливу роль у підтримці України під час військового конфлікту з Росією. Ця підтримка виявляється у багатьох аспектах, починаючи від активної позиції щодо ефективного розслідування воєнних злочинів РФ на території України і закінчуючи фінансовою, матеріально-технічною, та гуманітарною допомогою. Латвія, виступаючи однією з найперших, приєдналася до Спільної слідчої групи для розслідування воєнних злочинів РФ та активно сприяє створенню спеціалізованого кримінального судового органу для розгляду цих справ. Уряд Латвії виділив фінансування на розслідування воєнних злочинів РФ в Україні для роботи Міжнародного кримінального суду. Цей суд є важливим механізмом для збору і акумуляції доказів щодо скоєння Росією воєнних і гуманітарних злочинів.

Однією з важливих ініціатив Латвії є сприяння та соціальна допомога українцям, які переселилися до Латвії під час війни. Враховуючи надзвичайну зупинку, яка виникла в Україні з початку конфлікту, Латвія прийняла низку важливих заходів і законів, щоб допомогти громадянам України, які вимагали шукати притулок у своїй країні. Латвія демонструє широку соціальну солідарність з Україною, і ця підтримка постійно підтримується. Крім того, у світі різноманітність етнічних груп Латвії відсоток громадян, які допомагають та підтримують Україну, є високою. Українські біженці та борці за свободу та незалежність активно підтримуються підприємцями, громадськими організаціями та простими громадянами. [27]

Литва продовжує активно надавати військову допомогу Україні, щоб вона могла протистояти російській агресії. За цей рік вартість допомоги становить приблизно 250 євро мільйонів, при цьому близько п'ятої частини цієї суми покривається державним бюджетом Литви. Арвідас Анушаускас, міністр оборони Литви, підкреслив значення цієї допомоги для України, зазначивши, що з початку російської агресії в Україні півтора року тому вже

надано допомогу на суму принаймні 471 мільйон євро. Військове обладнання та техніка, які були передані Україні з військових запасів Литви, є частиною цієї допомоги. Для оцінки цінності цієї техніки використовується вартість заміщення, а не фактична вартість. Також, деякі позиції були пропонувані Україні на початку конфлікту, але не були прийняті через обставини того часу. Міністр Анушаускас підкреслив, що Литва вже відновила свої можливості після передачі допомоги, але також зазначив, що має намір використовувати можливості, створені Європейським оборонним агентством, для закупівлі артилерійських снарядів на наступний рік, які можуть бути використані і для власного захисту Литви, і для надання додаткової допомоги Україні.

Очікується, що у 2024-2026 рр. буде наданий пакет військової підтримки вартістю 200 млн євро. Окрім передачі військової техніки та обладнання, Литва постійно активно займається навчанням українських військових, забезпечує лікування та реабілітацію українців, організовує консультації експертів, виділяє кошти міжнародним фондам підтримки України. Військова підтримка України Литвою з початку повномасштабного вторгнення РФ сягнула 0,5 млрд євро. Загальна вартість підтримки України становить понад 1 мільярд євро або понад 1,2% ВВП Литви.

Естонія з 24 лютого надає Україні військову та гуманітарну допомогу, а також активно приймає біженців. В перші дні повномасштабного вторгнення до Естонії щоденно прибувало по 3000 біженців. Наразі тимчасовий захист в країні отримали 60 тисяч українців, більшість з них знайшли житло та роботу, українські діти продовжують навчання у школах. Також Естонія виявила велику солідарність та підтримку України в умовах геополітичних викликів та загроз безпеці. Передача всіх своїх гаубиць та активне сприяння в постачанні Україні 1 мільйона снарядів калібру 155 мм свідчать про важливість цієї допомоги. Європейський Союз також погодив цей транш допомоги, підтверджуючи важливість утримання миру та стабільності в

Україні. Допомога Естонії не обмежується лише постачанням зброї. Країна також надає можливість навчання українських військових в Естонії, що сприяє обміну військовим досвідом та підвищує бойову готовність українських сил. Така співпраця важлива для зміцнення обороноздатності та безпеки України. Ситуація з перехопленням російським літаком-заправником Іл-78 в небі Естонії свідчить про несанкціоновані вторгнення Росії в повітряний простір інших країн. Цей вчинок підтверджує недотримання Росією міжнародних норм і стандартів, що створює загрозу для регіональної та міжнародної безпеки.

Естонія є активним членом НАТО та вірить у необхідність спільної оборони та підтримки союзників. Важливою є обмін досвідом та спільна робота для зміцнення обороноздатності та безпеки регіону. Україна та Європейський Союз мають можливість спільно вирішувати виклики безпеки та надавати допомогу в разі потреби. Україна може очікувати допомоги від союзників, таких як Естонія, у вигляді постачання зброї, навчання військових, а також політичної та дипломатичної підтримки на шляху до НАТО. Солідарність між країнами та підтримка міжнародних партнерів є важливими елементами зміцнення безпеки України та збереження миру в регіоні. [28]

Сучасні відносини Литви, Латвії та Естонії з Україною є дуже позитивними і сприяють зусиллям України з європейської та євроатлантичної інтеграції. Естонія, Литва і Латвія виступають як активні прихильники та партнери України у питанні її інтеграції в міжнародні структури та забезпеченні безпеки. Це виявляється через їхню підтримку декларації "Групи семи" про підтримку України, яка була ухвалена на полях саміту НАТО у Вільнюсі та де йдеться про "гарантії безпеки". Спільну заяву оприлюднили прем'єр-міністри трьох балтійських країн: Естонії, Латвії і Литви. Вони підтвердили свою підтримку України та готовність спільно працювати над забезпеченням безпеки, економічної стабільності та реформ в

країні. У своїй заяві прем'єри обіцяють працювати разом з Україною у межах цієї міжнародної рамки для створення безпекових заходів та механізмів, які сприятимуть Україні у її боротьбі з агресією та допоможуть відновити економічну стабільність і здійснити необхідні реформи. Вони наголосили, що Україна веде боротьбу з агресією, яка становить загрозу для євроатлантичної безпеки та міжнародного порядку, і підтримують Україну в цьому нелегкому завданні.

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році, відносини між Україною та державами Балтії виявилися надзвичайно рішучими, солідарними та прагматичними. Литва, Латвія і Естонія проявили велику підтримку України, надаючи важке озброєння, гуманітарну допомогу і приймаючи українських біженців, незважаючи на обмежені можливості цих країн. Вони активно виступали на міжнародній арені, взаємодіяли з іншими європейськими країнами та організаціями для підтримки України та засудження російської агресії. Підтримка Литви і Естонії у вигляді важкої техніки і навчання сприяє підвищенню бойової готовності українських військ, а їх дипломатичні зусилля допомагають Україні у її прагненні до членства в НАТО і ЄС. Держави Балтії виступають медіаторами для України в процесі її європейської та євроатлантичної інтеграції. Це забезпечує Україні підтримку в міжнародних організаціях і зміцнює її позицію на світовій арені. Співпраця в сферах торгівлі та економіки є ключовою. Очікується, що співпраця в енергетичній та транспортній галузях, а також в інформаційних технологіях, буде розвиватися, сприяючи сталому економічному зростанню. Сучасні відносини України з державами Балтії є стратегічними та динамічними, враховуючи їхню різноманітність у сферах політики, економіки та безпеки.

2.3. Особливості розвитку та вплив російської агресії на розвиток України

Російська агресія, яка почалася з анексії Криму та збройного конфлікту на сході України у 2014 році, суттєво вплинула на соціально-економічний розвиток України. Останній етап цих подій призвів до повного масштабного вторгнення в лютому 2022 року, яке призвело до зміни пріоритетів внутрішньої економіки, внутрішніх реформ і перегляду соціально-економічної політики.

Руйнування інфраструктури, втрата контрольованих територій, мільйони внутрішніх переселенців і значні економічні втрати стали одними з найбільших викликів, з якими стикається Україна. Війна завдала шкоди десяткам мільярдів доларів, включаючи знищення важливих підприємств та інфраструктури, що значно загальмувало економічний прогрес. У той же час українська громадськість стала більш мобілізованою, а влада активно шукала шляхи відновлення економіки. [29]

Одним із позитивних моментів було посилення європейської інтеграції України, яка, незважаючи на війну, була кандидатом на вступ до ЄС. Це призвело до значної трансформації українських інституцій, зокрема в правових та економічних сферах. Україна отримує значну фінансову та гуманітарну підтримку від Європейського Союзу та міжнародних партнерів, а також торговельні обмеження були скасовані, що покращило економічну травму. Україна активно проводить реформи, які наближають її до стандартів ЄС, а також отримує допомогу у стабілізації фінансової системи та відновленні енергетичних мереж.

Російське вторгнення змінило політичний вектор розвитку України. З одного боку, після війни країна прагнула більшої інтеграції в Європу. Україна, яка фактично стала перешкодою між Росією та Європою, отримала статус кандидата на вступ до ЄС, і західні партнери підтримали її. З цієї

причини нація не тільки змогла продовжувати свої внутрішні реформи, але й зміцнила свої економічні зв'язки з Брюсселем, скасувала квотні обмеження та лібералізувала торгівлю. Однак агресія поставила Україну перед новими викликами, їй необхідно слідувати принципам і правилам ЄС, щоб вона могла повністю інтегруватися та відновлюватися після війни .[30]

Війна завдала значних економічних втрат, включаючи значне пошкодження інфраструктури, зниження виробничих потужностей і збільшення витрат на оборону. З цієї причини в Україні сприяє підвищенню інфляції та порушення логістичних ланцюгів, зокрема через зменшення експорту сільського господарства та енергоресурсів. Це впливає на економічну безпеку країни. У той же час західні санкції проти Росії викликали глобальні економічні зміни, зокрема зростання ціни на енергоресурси. Це ще більше ускладнило життя багатьох країн, зокрема України..

Війна змінила соціальне середовище. таким чином, порушення медіапростору через пропаганду та дезінформацію стало серйозною проблемою. У суспільстві виникло зростання тривожності та стресу, особливо серед мирних людей, які часто звертаються до медіа, щоб отримати інформацію та підтримку. Хоча медіа стали все більш обмеженими через цензуру та державний контроль, вони успішно відіграють важливу роль у формуванні громадської думки, особливо під час воєнного стану.

Війна мала також значний геополітичний вплив на Україну. Вона змінила систему безпеки Європи, включаючи вступ до НАТО Фінляндії та Швеції, що змінило баланс сил у Північній Європі. Росія вважає, що конфлікт з Україною погіршує її стратегічне становище, особливо через санкції та втрату економічних партнерів, зокрема ЄС, який прагне до енергетичної незалежності від Росії.

Загалом, хоча війна нанесла величезні економічні та соціальні збитки, вона також сприяла трансформації країни, зміцненню національної єдності та посиленню її інтеграційних зв'язків з Європою. Цей досвід став каталізатором для структурних змін в Україні, які, зокрема, включають просування реформ у сфері управління, енергетики, прав людини та бізнес-середовища. [31]

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Аналіз розвитку міжнародних відносин України з країнами Балтії та впливу російської агресії на ці відносини показує важливість стратегічного партнерства для України. З одного боку, підтримка країн Балтії є важливим фактором для України в її європейських та євроатлантичних прагненнях, зокрема в питаннях безпеки, економіки та культурної взаємодії. З іншого боку, російська агресія змушує Україну зосереджуватися на питаннях оборонної співпраці, економічної диверсифікації та пошуку нових союзників і ринків. Співпраця з країнами Балтії залишається важливим елементом цього процесу, оскільки ці держави продовжують активно підтримувати Україну в її боротьбі за незалежність і стабільність.

На сучасному етапі міжнародні відносини України з країнами Балтії відзначаються високим рівнем взаємодії в політичній, економічній, культурній та безпековій сферах. Країни Балтії продовжують активно підтримувати Україну на міжнародних майданчиках, надаючи дипломатичну, фінансову та військову допомогу. Одним з найважливіших аспектів співпраці є підтримка України в її прагненнях стати частиною європейських та євроатлантичних структур. Литва, Латвія та Естонія виступають за інтеграцію України до Європейського Союзу та НАТО, підтримуючи відповідні реформи в Україні.

Безпекова співпраця є важливою складовою цих відносин. Балтійські країни активно підтримують Україну в боротьбі з агресією Росії, беручи участь у військових навчаннях, обміні досвідом та наданні військової техніки. Також важливою є підтримка у сфері енергетичної безпеки, зокрема у питаннях диверсифікації енергетичних поставок.

Економічна співпраця між Україною та країнами Балтії на сучасному етапі також розвивається. Природними напрямками співпраці є транспорт, енергетика, аграрний сектор та цифрові технології. Балтійські держави

сприяють розвитку нових торгових маршрутів та інвестицій в Україну, що є важливим для диверсифікації економіки країни.

Російська агресія, яка розпочалася з анексії Криму у 2014 році та продовжується війною в Україні, має значний вплив на розвиток міжнародних відносин України з країнами Балтії. Країни Балтії стали одними з найбільш активних прихильників санкційної політики проти Росії. Вони також стали важливими партнерами України в пошуку міжнародної підтримки на різних майданчиках, включаючи ООН та Європейський Союз. Крім того, ці країни стали важливими стратегічними союзниками в забезпеченні безпеки в Європі.

Військова агресія Росії змусила Україну збільшити свою обороноздатність, і в цьому контексті співпраця з балтійськими державами є надзвичайно важливою. Балтійські країни активно підтримують Україну у військовій сфері, надаючи технічну допомогу, проводячи спільні навчання та обмінюючись досвідом у сфері безпеки.

На економічному рівні вплив російської агресії виявляється через скорочення торгових відносин із Росією, що стимулювало Україну до пошуку нових ринків та торгових партнерів, включаючи країни Балтії. Це, в свою чергу, сприяло розвитку економічної співпраці та інтеграції України в європейські економічні структури.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇН БАЛТІЇ

3.1. Перспективи розвитку зовнішньополітичного співробітництва України з країнами Балтійського регіону

Вже давно Україна отримує міжнародну підтримку щодо перспектив розвитку зовнішньополітичного співробітництва з країнами Балтії, що призведе до стабільності та безпеки Східної Європи, а також до інтеграції в європейську структуру, включаючи Литву, Латвію та Естонію. Ці перспективи також підтримують її зусилля з інтеграції до ЄС і НАТО, які є стратегічними перевагами України.

Здебільшого, можливість розвитку зовнішньополітичного співробітництва з країнами Балтії пов'язана зі спільними зовнішньополітичними цілями, а саме прагненням забезпечити стабільність і безпеку в регіоні та запобігти впливу Росії на політичні процеси в Східній Європі. Країни Балтії, які мають великий досвід боротьби з російським впливом, розуміють важливість підтримки України в боротьбі за її територіальну цілісність і суверенітет після відновлення незалежності в 1991 році.

Після того, як Україна зіткнулася з російською агресією, співпраця з країнами Балтії стала надзвичайно важливою. Країни Балтії активно підтримують Україну як на політичному, так і на безпековому рівнях, зокрема через надання військової допомоги, навчання українських солдатів та підтримку міжнародних організацій, таких як ООН і НАТО. Крім того, ці країни сприяли зниженню втрати України від Росії в сфері енергетичної безпеки.

На те, що Росія продовжує агресивну політику в Україні, економічна співпраця з країнами Балтії також розвивається. Розвиток торговельних

відносин і спільні проекти в енергетиці, інфраструктурі та технологіях є кількома компонентами цієї співпраці. Країни Балтії можуть допомогти Україні знайти нові ринки збуту та інвестицій, щоб полегшити економічні проблеми, спричинені війнами та санкціями.

Крім того, іншим питанням є перспективи розвитку культурного співробітництва між Україною та країнами Балтії. Культурна дипломатія може бути менш інструментом для покращення міждержавних відносин, підвищення іміджу України на міжнародній арені та підвищення розуміння між людьми. Співпраця може призвести до спільних культурних проектів, фестивалів і наукових конференцій, які сприяють розвитку дружніх стосунків і кращого розуміння між людьми.

Що стосується перспектив співпраці в ЄС, країни Балтії можуть допомогти Україні інтегруватися до європейської спільноти, надаючи їй дипломатичну та політичну підтримку щодо реформування країни, а також питання безпеки та енергетичної незалежності. Таким чином, співпраця з країнами Балтії може допомогти Україні зміцнити свою економіку, покращити демократію та інтегруватися в загальноєвропейську економіку.

Одним із окремих елементів є роль країни Балтії в підтримці політики санкцій проти Росії; ці країни активно підтримують впровадження економічних санкцій проти Росії, які є фактично меншими для економічної ізоляції агресора та запобігання подальшій ескалації конфлікту.

Окремо слід звернути увагу на можливість співпраці між Україною та країнами Балтії щодо відновлення інфраструктури, рекультивації земель та розмінування українських територій. На цьому напрямку ведеться постійна співпраця як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях, і в цьому процесі починаються нові шляхи взаємодії. Для того, щоб сприяти законодавчому закріпленню передачі Україні активів Росії, які перебувають

під заборорою різних країн, пов'язаних із міжнародними санкціями, ці країни повинні брати участь у дипломатичній сфері.

Крім того, необхідно виділити такий напрямок співпраці, як спільну участь у сталому розвитку території Європейського Союзу (ЄС) для майбутніх поколінь досліджуваних міжнародних гравців (України, держави Балтії, ЄС).

Треба звернути увагу на перспективний напрямок співпраці між країнами Балтії та України, який включає двостороннє співробітництво у сферах освіти, науки та технологій. У період війни, коли на національному рівні немає можливості забезпечити належний фінансовий потенціал, співпраця в цих сферах значною мірою сприяє їх розвитку. У цьому контексті важливі двосторонні програми науки та технологій. також, литовсько-українські програми, які передбачають створення дослідницьких проектів між двома країнами. Участь в цих проектах передбачає розподіл витрат між учасниками, можливість отримати новітні технології та обладнання для досліджень. Інші проекти та програми в Україні та країнах Балтії. [32]

Партнерство на рівні окремих організацій щодо передачі досвіду, щоб підвищити ефективність регіональних освітніх установ. У цьому аспекті важливо відмітити перспективи впровадження практики використання експертного втручання в діяльність закладів освіти з низьким або недостатньо прийнятим рівнем успішності, який часто демонструється на рівнях окремих регіонів. Це призведе до підвищення підготовки учнів за основними предметами, рівня готовності до використання знань тощо. В останні кілька років у шкільних системах міст Литви ваша внутрішня сегрегація. в одному, у деяких містах було виділено високий рівень успішності учнів, інновації та високу якість підготовки, а також взаємодію між школами та вчителями. Однак на інших територіях було виділено значну

освітню прогалину. Людський склад, рівень професійної активності кадрів, фінансування діяльності та можливості розвитку кадрів, оновлення технологій, обладнання, інновації, наявність мотивації та її стимулювання тощо були частиною цієї проблеми. Були досягнуті високі результати за рахунок впровадження інституцій експертного втручання, які базуються на паритетності, інноваційності, спільному дослідженні та подоланні проблеми. Розглядається, що методи експертного втручання, які використовують у Литві, можуть бути адаптовані в Україні, особливо в контексті відновлення освіти після війни. [33]

3.2. Перспективи розвитку відносин України з країнами Балтії у умовах європейської та Євроатлантичної інтеграції

Проаналізуємо особливості інтеграції країн Балтії до Європейського Союзу у контексті можливих уроків для України. Литва, Латвія та Естонія традиційно вважаються частиною західного світу, і Захід, виходячи саме із цього, будував свої відносини з країнами Балтії в 90-ті рр.

У 1991 році Латвія, Литва та Естонія встановили дипломатичні відносини з Європейськими співтовариствами. Перший етап завершився в 1995 році підписанням угод про асоціацію, які заклали основу для політичної та економічної співпраці на наступні роки. На цьому етапі відбувається розмова та включення країни Балтії до сфери економічної політики ЄС. [34]

Підписання Європейських угод між ЄС і трьома балтійськими державами в червні 1995 року поклало початок другому етапу відносин між ЄС і країнами Балтії. З цього моменту відносини між сторонами переходять на новий рівень, коли вони вже чітко заповнили свої цілі та обов'язки на шляху до інтеграції. У цей період закладені основи для того, щоб держави Балтії могли стати членами ЄС. Вони подали заявки на вступ до кінця 1995 року: Латвія в жовтні, Естонія в листопаді та Литва в грудні. Естонії першій із країн Балтії дісталася можливість стати майбутнім членом ЄС.

Завершення третього етапу відносин між країнами Балтії та ЄС відбулося на самих ЄС в Афінах 16 квітня 2003 року, коли країни підписали угоду про вступ до ЄС. Референдуми в країнах Балтії показали, що люди підтримують євроінтеграцію. З 1 травня 2004 р. Балтійські країни стали повноправними членами Європейського Союзу. [35]

Для досягнення успіху в реалізації Стратегії до Європейського Союзу необхідно перейти від заяви про бажання стати членом ЄС до конкретних дій. Змінення впливу держави на економіку, боротьбу з корупцією та тіньову економіку мають бути основними цілями. [36]

У результаті вступу до Європейського Союзу багато балтійських держав змінилися. У Литві прийнято рішення для енергетичної безпеки. У другій половині 2014 року в місті Клайпеді на березі Балтійського моря побудовано власний термінал-танкер для прийому партії зрідженого природного газу з планом диверсифікації джерел енергії . на те , що будівництво плавучого терміналу для прийому зрідженого природного газу та його обслуговування є надзвичайно дорогим, Газпром знизить ціни на газ для Литви ще за кілька місяців до запуску терміналу. Зараз Литва значно менше енергетично залежна від Росії й може імпортувати газ від інших поста-чальників, зокрема США.

Латвія стала випробувальним майданчиком для обговорення стратегій управління внутрішньоєвропейською економічною кризою, після чого Литва є певним лідером у регіоні з питань енергетичної політики. Через великий європозик і проблеми з погашенням боргованості Латвію навіть порівнювали з Грецією . У 2008 році Латвія мала дефіцит поточного рахунку 23% ВВП та інфляцію 18%. порівняно на це, Латвія збільшила податки та значно скоротила державний бюджет після того, як Греція оголосила дефолт і шукала позиції від інших європейських країн і МВФ. Отже, країна швидко

змінила свою економіку, щоб приєднатися до зони євро в 2014 році, саме тоді, коли Греція мала намір покинути зону євро. [37]

Естонія має найкращі результати державної політики в цифровій галузі. Вона почала з кампанії з інтернетизації в усій країні, проголошуючи, що доступ до Інтернету є громадянським правом людини, і на цьому місці вони успішно впровадили систему електронного уряду. Е-голосування вперше було застосовано на місцевих виборах 2005 року та парламентських виборах 2007 року, а впровадження цифрових посвідчень особи було наступним кроком.

Україна та країни Балтії мають багато спільного. Це пов'язано з радянським минулим. По-друге, вони почали будувати самостійні та демократичні держави на початку 1990-х років і прагнули співпрацювати з ЄС. На Україну також вплинуло розширення ЄС у 2004 році. Розширення ЄС є величезним етапом для України в можливому стратегічному плані, оскільки це дає Україні більше можливостей для всебічного співробітництва та поглиблення взаємодії з ЄС. [38]

Україна незмінно рухається в напрямку євроінтеграції останніми роками, але через політичну нестабільність вона не може зосередитися на своїх цілях. Враховуючи логіку євроінтеграції країн Балтії від торговельно-економічної адаптації до договірно-правового етапу, зазначимо, що в Україні перший етап можна охарактеризувати як декларативний. Так, Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС була підписана в 1994 році і набула чинності в 1998 році. Він передбачав співпрацю з різними політичними, торговельно-економічними та гуманітарними питаннями. План дій «Україна - ЄС» був схвалений лише у 2005 році. У цьому документі наведено перелік конкретних зобов'язань, які Україна повинна виконувати щодо посилення демократичних інституцій, боротьби з корупцією,

структурних економічних реформ і розвитку співпраці з ЄС у конкретних секторах. [39]

Підписання Угоди про асоціацію було другим кроком до євроінтеграції України. Економічна частина була підписана в червні 2014 року. Зміцнення двосторонніх відносин між Україною та ЄС було реальним досягненням. Це включає в себе впровадження зони вільної торгівлі в рамках Угоди про асоціацію та переговори про скасування візового режиму між Україною та ЄС. Під час останнього саміту між Україною та ЄС у 2016 році було визначено, що пріоритетними завданнями для обох сторін є скасування візового режиму, співпраця у сфері енергетики, продовження Угоди про зону вільної торгівлі, збереження санкцій проти Росії та підтримка Мінського процесу. [40]

Досвід Латвії, Литви та Естонії є дуже корисним для України. Хоча наш уряд визначальний вступ до ЄС як головну стратегічну ціль зовнішньої політики, наші відносини з ЄС поки що є лише на початку шляху. Така ситуація виникла через небажання керівництва Європейського Союзу продовжувати своє розширення та затримувати реформи в нашій країні.

Перспективи розвитку відносин між Україною та країнами Балтії у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції є багатовимірними та надзвичайно прогресивними для обох сторін. Безпека, енергетична незалежність, політична стабільність та економічний розвиток - це теми, в яких Україна та країни Балтії - Латвія, Литва та Естонія - мають спільні інтереси. Сучасні умови, зокрема російська агресія проти України, підвищують потребу в підтримці та подальшій співпраці, яка є життєво важливою для регіональної та загальноєвропейської безпеки.

Балтійські країни є одними з найактивніших прихильників того, щоб Україна стала членом ЄС і НАТО. Досвід, який вони мають, щоб допомогти Україні перейти від пострадянської системи до повноправного членства в

європейських і євроатлантичних організаціях, є місцем для неї. Литва, Латвія та Естонія часто захищають Україну на міжнародній арені, підтримуючи її прагнення до реформ і допомагаючи їй впроваджувати євроінтеграційні стандарти як політично, так і практично. У цій ситуації перспективним є розширення співпраці щодо реформ управління, боротьби з корупцією, реформування судів і розвитку громадянського суспільства.

Безпека є окремим елементом співпраці. Як прикордонні держави НАТО, країни Балтії зацікавлені в посиленні обороноздатності України, після цього східний форпост європейської безпеки. Ключовими напрямками співпраці є спільні військові навчання, постачання обладнання та техніки, а також обмін досвідом у боротьбі з гібридними загрозами. Балтійські країни можуть допомогти Україні розширити свою участь у програмах НАТО, таких як стратегічні комунікації та кібербезпека.

Економічна співпраця також є перспективним напрямком. Будучи членом Європейського Союзу, балтійські країни можуть допомогти Україні інтегруватися до європейського економічного простору. Розвиток транспортно-логістичних коридорів, таких як Via Baltica чи Rail Baltica, які можуть бути розширені до України, вимагають особливої уваги. Це стимулюватиме торгівлю, подорожі та інвестиції. Крім того, спільна робота у сфері енергетичної незалежності має стратегічне значення, зокрема через розвиток відновлюваних джерел енергії та диверсифікацію енергетичних постачань.

Умови європейської інтеграції дають кожній стороні нові можливості. Країни Балтії можуть допомогти Україні стати членом ЄС і НАТО. Стратегічні цілі України можна реалізувати шляхом поглиблення політичного діалогу та участі в спільних проектах у рамках їх європейських програм, таких як Horizon Europe або Erasmus+.

Загалом виглядає, що є виключно сприятливі перспективи для співпраці між Україною та країнами Балтії. Вони базуються на спільних інтересах, цінностях і труднощах, а також на сильній підтримці з боку уряду. Здатність обох сторін продовжувати ефективно взаємодіяти, щоб забезпечити стабільність, безпеку та процвітання в Європі є основою успіху цих відносин.

3.3. Перспективи розв'язання акту російської агресії проти України

Перспективи розв'язання російської агресії проти України залежать від багатьох чинників: міжнародної підтримки, ефективності українського спротиву, санкційного тиску на Росію, а також внутрішньої стійкості України. Успішне розв'язання цього конфлікту передбачає як короткострокові, так і довгострокові підходи, спрямовані на досягнення миру та відновлення суверенітету України.

Уже зараз колективна протидія Росії є одним із символів оновлення міжнародної системи безпеки. Тим часом США та окремі європейські країни досі не визначилися з тим, чим має завершитися російсько-українська війна, і якою вони бачать майбутню Росію. Це пояснюється негласною заборонаю, або неготовністю, на поставку Україні важких наступальних озброєнь, таких як авіація, далекобійні ракетні системи та танки. Формула «Росія не повинна перемогти, Україна не повинна програти» не дає однозначної відповіді на це питання, тому що вона дозволяє західним політикам прийняти певні рішення, за які Україна буде змушена заплатити.

За наявних умов існують три головні варіанти завершення війни, навколо яких відбуваються гарячі дискусії.

Перше, перехід до переговорів про припинення вогню, встановлення лінії зіткнення на початку переговорів (практично, на російських умовах) і замороження конфлікту. Для досягнення консенсусу необхідно вирішити проблему деокупації Донбасу та Криму. Хоча Росія продовжує підтримувати

санкції, намагаючись , у тому числі з боку деяких європейських країн, створюватися для їх пом'якшення або скасування. Обмеження військовотехнічної допомоги Україні як офіційно , так і неофіційно. Це означає капітуляцію для України. Для Заходу це означимо втрату репутації з довгостроковими негативними наслідками.

Друге, витіснення російських військ на лінії розмежування станом на 23 лютого 2022 року означає початок переговорів щодо забезпечення безпеки України та Росії, а також про долю окупованих територій Донбасу та Криму. Такий ні варіант Україні , ні Росії не подобається через втрату території. Це особливо вірно для Росії після проголошення окупованих територій частини Росії. Але він може отримати підтримку від певних політичних сил західних країн, таких як Німеччина, Франція, Італія та США, які намагаються виправдати свої позиції через занепокоєння жертв війни. Переговори можуть дозволити Росії тимчасово заспокоїтися з деякими неважливими питаннями в обмін на пом'якшення або скасування частини санкцій. З іншого боку, домовленість фактично призведе до часткового замороження конфлікту, закінчуючи це буде сприйняття росіянами як капітуляцію Заходу. Крім того, після Кремль отримуватиме більше сил і ресурсів, він може відновити агресію, використовуючи окуповані території як плацдарм для наступу.

Третє, повне відновлення територіальної цілісності України та капітуляція Росії за наступними кроками: успішний контрнаступ ЗСУ з використанням отриманої західної військовотехнічної допомоги та відновлення кордонів станом на 1991р.; репарації з боку росії за завдану Україні шкоду; укладення відповідного юридично зобов'язуючого документа з визначенням умов демаркації кордонів, зобов'язань Росії їх поважати, механізмів верифікації дотримання зобов'язань і відповідальності за їх порушення; покарання винних за скоєні воєнні злочини.

Варіант поразки Росії у війні і позбавлення її можливостей для нового розв'язання агресії проти її сусідів відбиває погляди політичних кіл, що визначають політику більшості західних країн (зокрема, Великої Британії, Канади, Польщі, країн Балтії та ін.), а також відповідає баченню перемоги у війні з Росією переважної більшості громадян України. Цей варіант також є найбільш сприятливим з-поміж перелічених, з погляду гарантій безпеки для України та східноєвропейських країн.

Коли Україна переможе і Росія буде виключена зі списку екзистенційних загроз, єдність Заходу залишиться міцною і стійкою. Це буде стимулом для реформування та адаптації багатьох сторонніх інституцій до нових ресурсів, які забезпечують координацію зовнішньої та оборонної політики західних країн.

Росія підтвердила свою історичну ворожість до США, Європи та демократії своєю агресією проти України та вимогами до НАТО та Заходу. Вона використовує такі методи, як експорт корупції, маніпулювання економічними преференціями, створення ресурсної залежності країн і масова європейська пропаганда проти Заходу, щоб послабити та розколоти Захід.

Тим часом позиція західних країн була значною мірою вплинута на рішучість та ефективність українського війська на фронті, патріотичним духом українського народу та активними дипломатичними зусиллями України як держави, так і громадянського суспільства. Ці елементи змінили уявлення міжнародної спільноти про конфлікт і визначили характер військової, технічної та гуманітарної підтримки, яку міжнародні партнери надають Україні. Така допомога змінила важливу роль у забезпеченні стійкості України в боротьбі з агресією Росії.

Повна перемога над Росією, припинення її агресивної політики та зміцнення української армії є реальними гарантіями безпеки України. Власний потенціал оборони та членство в НАТО, з цією думкою

погоджуються все більше країн-членів НАТО, а не лише ті, що розташовані поблизу кордонів Росії. Вони розуміють, що причиною війни в Україні є прагнення до світу в Європі. Перемога України та знищення Росії з поля зору екзистенційних загроз створить довгострокову основу для збереження та зміцнення єдності Заходу. [41]

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Україна має широкі можливості для розвитку зовнішньополітичного співробітництва з країнами Балтії. Зміцнення відносин між Україною та Литвою, Латвією та Естонією сприяє спільному історичному та політичному контексту, зокрема боротьбі за суверенітет після відновлення незалежності та бажання інтегруватися в європейські та євроатлантичні системи. Маючи досвід боротьби з російським впливом, балтійські країни є найбільшими союзниками для України у підтримці її суверенітету та територіальної цілісності. Вони активно підтримують Україну як на дипломатичному, так і на безпековому рівнях, зокрема через надання військової допомоги та залучення до міжнародних організацій, таких як ООН і НАТО.

Торговельні відносини та спільні проекти в галузях енергетики, інфраструктури та технологій сприяють розвитку економічного співробітництва між Україною та країнами Балтії. Особливо важливо в умовах економічних проблем, викликаних війною та санкціями, коли балтійські країни допомагають Україні знайти нові ринки збуту та залучити інвестиції. також, через диверсифікацію джерел постачання енергоносіїв співпраця в енергетичному секторі зниження відносин України від Росії.

Культурна дипломатія є інструментом для покращення міждержавних відносин і зміцнення дружби та взаєморозуміння. Спільні культурні проекти, фестивалі та наукові конференції не лише покращують імідж України на міжнародному рівні, але й сприяють розвитку соціокультурних зв'язків, що є місцем у світі російської ізоляції. Досвід країни Балтії щодо ефективної культурної політики може бути корисним для України, це призведе до збільшення взаємної поваги та підтримки з боку міжнародної спільноти.

Балтійські країни рішуче підтримують вступ України до ЄС і НАТО. Досвід євроінтеграції Литви, Латвії та Естонії є корисним для України, далі ці країни успішно пройшли шлях від пострадянського періоду до членства в ЄС та НАТО, активно залучаючись до загальноєвропейської політики. яке

через допомогу в реформах, боротьбі з корупцією та зміцненню демократичних інституцій співпраця з країнами Балтії може стати важливою частиною успіху України в її прагненнях до євроінтеграції. Тим не менш, через політичну нестабільність в Україні цей процес залишається складним і вимагає значних політичних зусиль і реформ.

Безпека залишається ключовим елементом партнерства між Україною та країнами Балтії. Одним із основних напрямків є сприяння зміцненню обороноздатності України. Балтійські країни, як члени НАТО, прагнуть до більшої обороноздатності України, намагаючись зміцнити загальну безпеку Європи, особливо у світі російської агресії. Україна може ефективніше протистояти зовнішнім загрозам і отримати більшу силу на полі бою за рахунок спільного військового навчання, постачання зброї та обміну досвідом.

Розв'язання російської агресії проти України передбачає кілька можливих сценаріїв. Перший - це замороження конфлікту і встановлення лінії зіткнення на умовах Росії, що є неприйнятним для України. Другий - це витіснення російських військ до лінії, яку вони займали до лютого 2022 року, що створює певну основу для переговорів, але також не є оптимальним для України. Третій і найсприятливіший сценарій - це повне відновлення територіальної цілісності України та капітуляція Росії, що забезпечить довгострокову безпеку для України і Європи в цілому. Повна перемога України над Росією стане гарантією стабільності в регіоні та зміцнить єдність Заходу, що в свою чергу створить основу для подальших реформ і відновлення після війни.

Отже, перспективи розвитку співпраці між Україною та країнами Балтії різноманітні та корисні. Україна може швидко інтегруватися в НАТО та європейські структури за рахунок спільних інтересів у сферах безпеки, економіки, культури та енергетики. Немає сумніву, що підтримка балтійських країн в умовах російської агресії є життєво важливою, це ускладнення захисту територіальної цілісності України та стабільності в

Європі в цілому. Для подальшого розвитку та реалізації своєї зовнішньої політики Україна повинна активно використовувати цей потенціал .

ВИСНОВКИ

В ході дослідження було проаналізовано теоретичні засади міжнародного співробітництва та методику дослідження міжнародних відносин, історію та сучасний стан двосторонніх відносин України з країнами Балтії. Оцінено вплив російської агресії на розвиток українсько-балтійського співробітництва та визначено основні напрямки співпраці України та країн Балтії. Спрогнозовано перспективи розвитку українсько-балтійських відносин у контексті європейської та євроатлантичної інтеграції.

Також було проведено всебічний аналіз співробітництва України та країн Балтії, з урахуванням історичних передумов, поточного стану відносин і перспектив їх розвитку. Особливу увагу приділено впливу російської агресії на українсько-балтійське партнерство, що дозволило виявити нові тенденції та змінити ключові напрями майбутньої взаємодії. Це дослідження стало кроком у заповненні прогалин у вивченні цієї теми, адже воно пропонує комплексний підхід до аналізу співпраці між Україною та країнами Балтії в умовах російсько-української війни.

Дослідження українсько-балтійського співробітництва під час російсько-української війни показало, що стратегічне співробітництво між цими країнами є життєво важливим місцем для регіональної та міжнародної безпеки. Співпраця базується на спільних цінностях, історичних зв'язках і спільних викликах, які працюють у напрямі та формі партнерства, як показано в роботі. Повна агресія Росії змінила традиційні міжнародні відносини - це призвело до більшого співробітництва між Україною та країнами Балтії, особливо у сферах політики, економіки, безпеки та гуманітарних питань.

Дослідження включає розгляд еволюції українсько-балтійських відносин, поточного стану співробітництва та прогнозування перспектив розвитку в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції. Результати дослідження показують, що Балтійські країни допомагають Україні як на

міжнародній арені, так і у сфері реформ, підвищуючи її здатність протистояти атакам агресора.

Особливо важливо є значення співпраці у військово-політичній сфері, де Балтійські країни виступають не тільки як союзники, але й як ініціатори підтримки України на рівні НАТО. Крім того, економічна сторона відносин продовжує бути вирішальною. Економічне відновлення України відбувається в розширенні торговельно-економічних зв'язків, інвестиціях у важливу інфраструктуру та спільних проектах у сфері енергетики. Балтійські країни, які вже мають досвід переходу до європейських економічних стандартів, вимагають від України значного досвіду, який покращує її здатність протистояти зовнішнім викликам.

Гуманітарна підтримка, включно з внутрішньо переміщеними особами, реабілітацією постраждалих від війни, а також освітніми та культурними програмами, демонструє солідарність Балтійських країн з Україною. Це підкреслює роль спільних цінностей як основу для довгострокового партнерства.

Перспективи розв'язання російської агресії проти України залежать від співпраці з країнами Балтії, яка охоплює політичну, військову, економічну й інформаційну сферу. Спільні зусилля у протистоянні агресору та побудові нової архітектури безпеки створюють передумови для відновлення суверенітету і територіальної цілісності України.

Що до перспектив розв'язання акту російської агресії проти України, то розглянуті варіанти завершення війни, включаючи переговори про припинення війни, вітиснення російських військ і повне відновлення територіальної цілісності України, розкривають різноманітні підходи та наслідки, які можуть спричинити серйозні зміни в міжнародній політиці. Перемога України, що передбачає капітуляцію та відновлення кордонів Росії, є найбільш бажаним і сприятливим сценарієм для забезпечення стабільності в Європі. Це також є гарантією безпеки для України та її сусідів, зокрема країн Балтії.

Розв'язання цього конфлікту вимагає комплексного і продуманого підходу, перемога України та відновлення її територіальної цілісності є основною умовою стабільності в регіоні, гарантією безпеки для Європи та основою для майбутньої єдності Заходу. Усі зазначені елементи вказують на те, що ключове значення для розв'язання конфлікту має забезпечення міцної міжнародної підтримки та зміцнення українських оборонних спроможностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баймурадов, В. Д.. Міжнародні відносини та дипломатія: основи теорії та практики. Київ: Наукова думка. 2020. 134 с.
2. Михайлов, В. А.. Міжнародне право та глобальні виклики: сучасні тенденції. Харків: Фоліо. 2018 . 58 с.
3. Кузнецов, О. І.. Основи міжнародних відносин та глобальної безпеки. Київ: Видавничий центр "Логос". 2019 110 с.
4. Луценко, С. О.. Міжнародні відносини в умовах глобалізації. Харків: Прапор. 2017. 46 с.
5. Бенедиктов, М. В.. Теорія міжнародних відносин: глобальний і регіональний контекст. Одеса: Астропринт. 2016. 133 с.
6. Чорномаз, І. В.. Військові конфлікти в міжнародних відносинах: теорія та практика. Київ: Наукова думка. 2021. 78 с.
7. Павлов, В. П.. Міжнародне право та військові конфлікти: історичний аспект. Харків: Фоліо. 2020. 184 с.
8. Smith, J. M.. International Conflicts and Their Resolution. London: Routledge. 2018
9. Пітухов, В. А.. Конфлікти в міжнародних відносинах: теоретичний та практичний аспект. Київ: Видавничий дім "Київ". 2019
10. Карпова, Н. В.. Міжнародні конфлікти та їх вирішення: сучасні підходи. Одеса: Астропринт. 2020
11. Williams, C.. The Dynamics of International Conflict: Theory and Case Studies. New York: Palgrave Macmillan. 2017
12. Шевченко, В. І.. Методи та методика вивчення міжнародних відносин. Київ: КНЕУ. 2017
13. Patterson, M. R.. Methodologies of International Cooperation Studies: From Theory to Practice. New York: Routledge. 2018
14. Martin, S. J.. Research Methods in International Relations. London: Sage Publications. 2019
15. Бережний, О. М.. Методика міжнародних досліджень: підходи та

інструменти. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2018

16. Ковальчук, О. О.. Методологія та методика дослідження міжнародного співробітництва: сучасні підходи. Київ: Видавничий центр "Академія". 2021

17. Становлення і розвиток відносин незалежної України з державами Балтії. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/ZPU/71.htm>

18. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України». Відомості Верховної Ради України. 1993. № 37. С. 379.

19. Martseniuk R. K. Military Cooperation of Ukraine and the Baltic States (1991-2017). European Historical Studies. 2017. № 8. С. 165–220. URL: <https://doi.org/10.17721/2524-048x.2017.08.165-220>

20. Литовський євроентузіазм: інтерв'ю з Надзвичайним і Повноважним Послом Литви в Україні А. Кумцею. «День». 2007. URL: <http://www.day.kiev.ua/192383/>

21. Дорожня карта розвитку стратегічного партнерства між Україною й Литовською Республікою на 2009-2010 рр. URL: <http://www.minindustry.crimea-portal.gov.ua>

22. Струтинська Т. З., Терещук Т. М., Козак Т. К. Відносини України та Латвійської Республіки у політичній сфері. Відносини України та Латвійської Республіки у політичній сфері. 2022. № 6. С. 91–97.

23. В Україні – рекордний рівень підтримки вступу до НАТО. Укрінформ – актуальні новини України та світу. Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3584786-v-ukraini-rekordnijriven-pidtrimki-vstupu-do-nato.htm>

24. Братюк Ю. С. Зеленський підписав спільну декларацію з лідерами Балтійських країн і Польщі. ZAXID.NET. URL: https://zaxid.net/zelenskiy_pidpisav_spilnu_deklaratsiyu_z_liderami_baltiyskih_krayin_i_polshhi_n1518366

25. Эксперты: страны Балтии должны усилить свой военный потенциал. URL: <https://ntts.lt/news-eksperty-strany-baltii-dolzheny-usilit-svoivoennyipotentsial>

26. Віднянський С. С. Україна – європейський союз: новий етап

- взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014–2022 рр. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки, 2022. С. 11–37.
27. Двосторонні латвійсько-українські відносини. Sākumlapa Ārlietu ministrija. URL: <https://www2.mfa.gov.lv/ua/ukraine/dvostoronni-latviyskoukrayinski-vidnosini>
28. Учасники проєктів Вікімедіа. Російське вторгнення в Україну (з 2022) – Вікіпедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Російське_вторгнення_в_Україну_\(з_2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Російське_вторгнення_в_Україну_(з_2022))
29. RAND Corporation. *Consequences of the War in Ukraine: The Economic Fallout*. 2022 Retrieved from https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA243-1.html.
30. European Commission. *EU solidarity with Ukraine - timeline*. Retrieved from <https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu>. 2022
31. Foreign Policy Research Institute. (2022). *Understanding Russia's Invasion of Ukraine*. Retrieved from <https://www.fpri.org>.
32. Lietuvos-Ukrainos programa. URL: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/tarptautinio-bendradarbiavimo-programos/lietuvosukrainos-programa/480/>
33. Nerija Putinaite: karas Ukrainoje išgrynino neoptimistinę viltį – metas formuoti atsparų, bet empatišką ir solidarų pilietį. Retrieved from <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1962415/nerija-putinaite-karas-ukrainoje-isgrynino-neoptimistine-viltimetas-formuoti-atparu-bet-empatiska-ir-solidaru-pilieti>
34. Small States in Turbulent Environment: The Baltic Perspective / Edited by Atis Lejins, Zaneta Ozolina. Riga : Latvian Institute of International Affairs, 1997. 253 p.
35. Підсумки саміту «Україна – ЄС» – 2016. РБК-Україна. URL: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/itogi-sammita-ukraina-es-2016-1480014052.html>.
36. Сидорук М. Особливості інтеграції держав Балтії до ЄС. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Міжнародні відносини». 2010. Вип. 2. С. 97–104

37. The European Union and the Baltic States: Visions, Interests and Strategies for the Baltic Sea Region / Ed. by Jopp M. and Arnswald S. Helsinki : The Finnish Institute of International Affairs, 1998. 269 p.
38. Аракелян Д.В. Зовнішня політика країн Балтії в контексті розширення ЄС та НАТО : автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ, 2008. 20 с
39. Мазіна А. Особливості демократичного процесу в країнах Балтії. Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. 2009. Вип. 16. С. 387–393.
40. Чугаєв О.А. Наслідки вступу до ЄС для країн Балтії. Актуальні проблеми міжнародних відносин :збірник наукових праць. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2006. Вип. 59. Ч. I. С. 129–135.
41. Микола Сунгоровський, Олексій Мельник. «РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ПЕРЕБІГ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДІЙ». URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/02/08/2023-MATRA-I-KVARTAL-2.pdf>

